

ANIMADVERSIONES

IN

JUVENALIS SATIRAS,

SIVE
CENSURA EDITIONUM
RUPERTIANARUM.

AUCTORE

J. R. AUG. HEINECKE,

SCHOLAE LATINAE ORPHAN. HALENSIS COLLEGA,
RECTORE DESIGNATO PERLEBERGENS.

HALIS SAX.

EX LIBRARIA ORPHANOTROPHEI.

1804.

Lectori aequo et erudito.

Triennium fere est, quum in colligenda materia ad grammaticam latinam, quam scribo, argenteae, quam vocant, aetatis scriptores excutere inciperem. Mox ad Juvenalem accessi, quippe qui primum poëtas mihi tractandos sumerem, eumque jam aliquanto ante lectum accuratius cognoscere studui, adhibitis omnibus commentariis, quotquot manisci possem, ut etiam ex his congererem, quaecunque ad grammaticam linguae latinae rationem pertinerent. Sed statim in initio lectionis animadverti, quantum ii, qui ad Juvenalem edendum accessere, futuro editori reliquissent elaborandum, talique modo enata est cupido novae editionis parandae. Sepositis igitur tantisper aliis laboribus totum me Juvenali dedi, ut justam familiaritatem cum eo contraherem et cum omnibus scriptoribus, quos aliquid ad Juvenalem sive emendandum, sive illustrandum, facturos arbitrabar.

Postulari id par est ab unoquoque editore, maxime si Critici partes agere velit. Sed parum hoc adhuc factum est ab editoribus Juvenalis. Loquar tantum de recentioribus. Henninius maxime hoc nomine meritus est de Juvenale, quod ea, quae hic, illic, ad Juvenalem illustrandum scripta essent, in unum corpus colligeret; ipse de suo pauca admodum bona addidit. Post Henninii labores pauci inventi sunt, qui Juvenali operam suam dicarent. Tandem exortus est cl. Rupertius, qui in praesfa-

*

tione suae editionis, quam anno 1801 cum docto et indocto orbe communicavit, multa et egregia promittit, et id se praestare voluisse testatur, ut, qui suam editionem haberent, ceterarum evolventiarum cura superfedere possent. Sed, quod pace viri cl. dixerim, rem longe aliter inveni. Inutiles conjecturae, quarum vix una probanda, multi errores in interpretando ubique apparent; ut breviter dicam, nulli fere loco difficiliore lux allata est. Quod iudicium ne cui iniquum videatur, speciminis loco censuram editionis Rupertianae agere institui. Jam quum nuper nova editio Satirici a cl. Rupertio parata prodiit, et hujus rationem habeo. Quamquam non ita multum a majore differt, et omnia vitia hic iterum invenias; animadversiones tantum in epitomen redactae. Neque tamen in eo solum acquiescam, ut cl. Rupertium et superiores editores corrigam, sed etiam sub examen revocabo, si qua alia ad Juvenalem illustrandum scripta et cl. R. haud notata sunt. Molestum sane scribendi genus, quod in aliorum erroribus refutandis versatur, sed solo veritatis amore hunc laborem suscepi, sine ira et studio, quorum causas procul habeo.

Scrip. Halis d. 1. Jun. 1804.

C. I. Rupertius in praefatione consilium, quod in hac editione secutus sit, copiose exponit, i. e. praefationem, quae Siliano carmini praefixa est, ad verbum fere repetiit. In hoc certe impedire potuit, ne libri moles nimis augetur, nam ea semel legisse satis erat. Sed aliter visum viro docto, siquidem in praefatione ad minorem editionem eadem fere recoxit. Inde factum est, ut verba cl. Heynii in praef. Virg. quater legenda sint, apud eum ipsum, ad Silium et bis ad Juvenalem. Vix, puto, ipse vir doctus tantum pretium statuit verbis suis. Sed haec verbo notasse sufficiat. Duplex editoris officium est. Alterum consistit in textu constituendo, alterum in interpretando. Ad integritatem textus restituendam, requiruntur cod. mss. et veteres editiones. In his colligendis felicissimus fuit cl. R., quippe qui tum veteres editiones, tum Cod. mss. undique nactus sit, ut merito gloriari possit nulli superiorum editorum tantam copiam ad manum fuisse. In his subsidiis sunt quoque conjecturae Schraderi, ut hunc potissimum nominem, quae ex margine editionis Henninii corrasae, satis magno numero ad cl. R. venire. Sed ex his conjecturis vix una alterave tanto viro digna est. Maximam partem, aut Herbell qui misit aut cl. R. melius suppressissent, quod Schraderum fecisse, si suas conjecturas ei retractare licuisset.

fet, mihi persuasum est. Ex msl. et ed. cl. R. collegit var. lect. easque sub textu posuit. Utilem sane navavit operam, sed in eo reprehendam, quod et manifesta vitia enotavit. Nonne ridiculum est hujusmodi var. lec. afferre? Sat. 1, 61. pro *Automedon*, *Autumedon*, *Authimedon*, *Autromedon*. Sat. 2, 6. pro *Pittacon*, *Pictacon*, *Pycacon*; ibidem 92, pro *Cecropiam*, *Cetropeam*, *Cyclopiam*, et pro *Cotyto*, *Cocyton*. Sat. 3, 103. pro *endromidem*, *andromydem*, *andromedem*, *andromadem*; ibidem 184. pro *Cassum*, *Quoffum*, *Quonssum*; ibidem 217. pro *Euphranoris*, *Eufrinoris*, *Efranoris*, et pro *Polycleti*, *Polidecti*, *Pollideti*, *Polludeti*, *Pollicheo*. Sat. 6, 110. pro *Hyacinthos*, *Jacinctos*, *Jyacinchos*, *Zacynthos*. Sed satis est nugarum. Facile consentientem in his quae dixi habeo cl. R., quum ipse acerbe ejusmodi laborem vituperet in praef. min. edit. pag. 11. „Rudem et indigestam congerunt molem variarum lectionum, „(loquitur de Criticis maxime Batavis) vel potius, „longe maximam certe partem, quisquiliarum for- „diumque monachicarum, quibus librariorum tum „stupor, tum negligentia inquinavit antiquas editio- „nes et codices msl., qui paene omnes sunt recentes „et vix digni, in quibus excutiendis conferendisque „oleum et operam perdas.“ Multa loca ex fide cod. msl. se correxisse ait, aliorumque qualicumque ingenio suo emendandorum periculum fecisse, neque tamen conjecturas suas in textum recepisse, nisi ubi vulgata plane inepta esset, et quisque eas probaret, qui rei criticae usum haberet et linguam latinam

probe calleret Praef. ad Silium pag. 75. ad Juvenal. p. 29. et min. ed. p. 18. Designatae maximam partem conjecturae sunt Praef. pag. 28. Sed, quod jam monui, ex omnibus his conjecturis vix una probari potest. Omnes fere probant editorem neque rei criticae usum habuisse, neque linguam latinam satis callere. Saepius ludere videtur, v. c. Sat. 14, 316. seqq.

— — — Mensura tamen quae

Sufficiat census, si quis me consulat edam:

In quantum fitis, atque fames et frigora poscunt,
Hic in var. lect. annotatur: „*En quantum* suspicari „possis. At vide Comment.„ Et in commentario haec loquendi ratio illustratur. Sed quid opus est conjectura, si *in quantum* bene se habet, quod non solum argenteae aetatis scriptoribus, sed etiam aureae frequentatum, docet magnus Ruhnkenius ad Vellej. 1, 9.

Sat. 5, 107.

Ipsi pauca velim facilem si praebeat aurem.

Audi cl. R. et mirere iterum: „*Facilis* suspicari „possis coll. Hor. Sat. 1, 1, 22. et Prop. 2, 21, 15. „Librarii enim epitheta substantivis accommodare „solent. Sed vulgata lectio non spernenda.„ At Juvenalis eodem modo locutus est Sat. 3, 122. seqq.

Nam quum facilem stillavit in aurem

Exiguum de naturae patriaeque veneno.

Hic nihil suspicatur Criticus noster.

Similia illis habes Sat. 7, 211.

et cui non tunc

Eliceret risum citharoedi cauda magistri?

„Pro tunc suspicari possis nunc, ut sensus sit, Chironem ab Achille summo honore cultum esse, etsi talis ejus forma ac species fuerit, ut nunc vel cuilibet risum moveret. Sed vulgatae lect. major forte vis inest. Immo plane alienum est nunc. Quid mirum enim, si Chiron Juvenalis tempore cuique risum moveret? Sed talia verbo moniti intelligent. Alia ejusmodi quaerere si tanti est Sat. 1, 7, ubi pro *lucus Martis* conjicitur: *ludus Martis*, et Sat. 6, 265. et aliis locis. Hoc modo si ars critica exercetur, non mirum est, multis eam ludibrio esse. Sed de singulis conjecturis mox dicendi locus erit. Videamus, quid universe de interpretandi ratione, quam cl. R. in Satirico nostro secutus est, statuendum sit. In commentario id se egisse ait, ut, quaecumque nondum ab aliis aut recte, aut satis perspicue explicata essent, pro sua facultate accuratius enuclearet, nec quidquam inexplicatum relinqueret, in quo haerere possent ii, qui ad Juvenalem legendum admitterentur, hoc est, jam aliquantum in hoc literarum genere versati et proveci, neque tamen eruditi Praef. 30. Sed notae saepius sunt pueriles, illustrantque ea, quae cuique lectori Juvenalis nota esse debent, aut quae Lexica satis docent. Inde spissum volumen, quo commentarius continetur. Sat. 1, 3. narratur, quanam fuerint fabulae togatae, palliatae

et praetextatae, quamquam hae nihil ad Juvenalem. Tu vid. de his omnibus Schellerum in lexico. Sat. 6, 149. *regnat* exponitur per *imperitat*, et Sat. 10, 159. *libeat* per *placeat*, plane ad modum Minellii. Sat. 10, 274. narratur historia Croesi et Solonis; notissima haec vel tironibus. Sed paucis exemplis defungar. Nihil se reliquisse ait, quod scrupulum figere possit. Sed saepius ubi admonendi fuere lectores, quales sibi proposuit vir doctus, nihil annotatum reperies. Nonnulla afferam exempla. Sat. 8, 240. seqq.

Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis et tituli, quantum non Leucade,
quantum
Thessaliae campis Octavius abstulit udo
Caedibus affiduis gladio.

Deest post postremum *quantum*, non, quae loquendi forma exemplis illustranda erat, ne tirones in ea haerent, ut apud Marti. 11, 81.

Viribus hic operi non est, hic utilis annis.

ubi Schrevelius, si diis placet, corrigere volebat. Sat. 10, 12. seqq.

Sed plures nimia congesta pecunia cura
Strangulat, et cuncta exsuperans patrimonium
census

Quanto delphinis balaena Britannica major.

Observandum fuit ante *quanto* omissum esse *tanto* et exemplis firmandum, ne quem offenderet. Talia

observatione digna putavit summus Ruhnkenius ad Rut. Lup. 1, 4. His similia sunt Sat. 1, 69. et Sat. 11, 25. Quum editor efficere vellet, ut, qui suam editionem haberent, ceteris omnibus carere possent, ex superiorum commentariis excerpere debebat, quae bona et utilia essent. Sed scire cupiamus, quare cl. R. saepe Commentatores nominet, unde sua habet, saepius eorum nomina reticeat, quamquam dixerat Praef. 31, et in min. ed. Praef. 23. Quoties quae alii jam occupasset, notasset, semper monuisse se quibus ea deberet: nam aliorum scriinia compilare, et instar graeculi superbi pennis pavonis exornati, alienis bonis gloriari, longe a moribus sensibusque suis abhorrere. Falsum hoc esse deprehendes, si Henminianam edit: cum hac novissima contuleris Sat. 1, 14, et 15. et ibidem v. 50. et Sat. 10, 84, 85. Ad illustrandas res historicas, geographicas, antiquitates etc. congeruntur loci ex aliis scriptoribus quam plurimi. Sed his citatis ne nimis secure credat tiro. Saepius nihil probant, ut suo loco demonstrabimus, et non raro vel cum typhetarum vitis ex superiorum interpretum commentariis exscripta sunt, v. c. ad Sat. 9, 1, ubi *Naevolus* memoratur, Grangaeus laudat Mart. 2, 49, ubi idem *Naevolus* occurrat. Cl. R. haec in suam editionem transcripsit, Grangaicum non nominans. At apud Mart. 2, 49, nullum *Naevolum* invenio, sed 2, 46, et qui vel obiter hoc epigramma legerit, videbit illum, quem Martialis nominat, longe diversum esse a Nostro. Etenim apud Mart. dives, apud Juvenalem pauperissimus est.

Quod attinet ad Orthographiam, vir doctus multa novavit, sed et hic desidero constantiam, Sat. 1, 163. pro *Aeneam* recepit sine codicibus *Aenean*, sed Sat. 8, 113. *Corinthon* pro *Corinthum* est in Mss., sed non receptum. Sat. 3, 5. conjicitur legendum esse *Prochyten* pro *Prochytam*, Sat. 8, 229. multi codices habent *Antigones* pro vulgato *Antigonae*, sed manet in notis. Nos probamus ubique graecam formam; maxime enim differunt Juvenalis Satirae ab Horatii sermonibus. Sed unde constantia apud editorem nostrum, quum ex ejus sententia Juvenalis mox docte loqui solet, mox doctiora non sectatur. Etenim Sat. 2, 86. haec in var. lect. invenies: „Satirici poetae doctiora non sectari solent.“ Sed ad Sat. 6, 93. „Cum Horatius tum Juvenalis docte ac Grace loqui amant;“ et Sat. 14, 74. „Juvenalis docte loqui amat.“ Sed jam ad singula progrediar, primumque locos aliquot, quorum explicatio difficillima, apponam, ut appareat, quid cl. R. in his praestiterit, deinde eas conjecturas afferam, quae maxime probant, virum doctum aut nimia festinatione scripsisse, aut non eam linguae latinae scientiam habuisse, quae editori Juvenalis esse debet, satiras denique omnes ex ordine percurram, ut demonstrarem, quid viri docti boni malive attulerint. Praeter Schraderi aliorumque conjecturas, nuper vulgatae sunt emendationes cl. Jacobii in misc. philol. edit. a cl. Matthiae Altenb. 1803. T. I.; ex his valde placet emendatio Sat. 12, 32. ubi pro *arboris incertae* legere vult *aequoris incerti*.

Ceterae aut aperte falsae, aut certe non necessariae sunt. Plures suo loco examinabimus.

160. 161.

Quum veniet contra, digito compeſce labellum:

Accusator erit, qui verbum dixerit, hic est.

Vide quas turbas excitaverint Interpretes in loco sane non difficili, cujus sensum plane perverterunt. Pro *verbum* nonnulli Mss. *verum*, quod arripuit Britannicus et ridicule explicat, ita ut refelli non mereatur. Plathnerus emendavit *si verbum dixerit*, Rupertius *quum verbum dixerit*. Omnibus his non opus. In sequenti versu Lambinus, Graevius et Lubinus legere volunt *hic st* vel *st* h. e. hic tace. Heinsius volebat *hic st* et Burmannus Secundus ad Anth. Tom. I, Lib. 3, Ep. 188, legit:

Cum veniet contra. st! digito compeſce labellum.

quod ineptum est. Sed audiamus Rupertium explicantem; „ Quum tibi obviam veniet Tigellinus tace, alioquin ille mox accusator erit, qui imperatori dicet *hic est* ille improbus, qui famam tuam laedet, tibi maledicet, (sed de imperatore non erat sermo); nisi malis; qui Caesari te obviam ei venientem digitis monstrabit dicens, *hic est* ille! nam hoc sufficit, et crimen, cujus te infimulat probare, nihil attinet.“ Ain tu? Si Javenalis hoc ita expressisset, quovis tirone pejus balbutiret. Sed jam tempus est, ut ipse aliquid proferam, quod Juvenale dignum sit. Ante

qui subintelligendum est *ejus*, vel *ei* de qua Ellip. quae saepissime imperitis librariis et Criticis tenebras offudit cf. Gronovium ad Liv. 23, 15. Ducker. ad Flor. 1, 1. Cort. ad Sallust. Cat. 13, 2. et ad Cic. Epist. ad diver. 3, 6, 7. Jam sensus vel optimus efficitur. Responderat poeta monitori: se vix sibi temperare posse, quin eum, qui patruos tres veneno necasset, et tamen summa pompa per urbem veheretur, acriter carminibus perstringeret. Huic monitor: cave facias; non modo satiram in eum ne scribas, sed si tibi forte occurrat, ne verbum quidem proferas, quod eum offendere possit, nam etiam accusator erit *ejus* i. e. accusabit eum, qui tantummodo haec paucula dixerit *hic est*, i. e. ut jam Grangaeus sensisse videtur, quem haud intellexit Rupertius, hic est ille sceleratus homo. Haec verba *hic est* cum contemptu pronuncianda sunt, plane ut nos: *das ist der*, ubi ex modulatione vocis intelligitur laudemne et admirationem indicet, an vituperationem. Quam ob rem ut paucis sententiam complectar, hoc dicit. Non solum si satiram scripseris maximas poenas dabis, sed si vel, ubi ille tibi occurrit, alteri dicas; hic est ille sceleratus. Valeant igitur Interpretes cum suis conjecturis.

70—76.

Sed Julius ardet;

Aestuo. Nudus agas, minus est infamia turpis.
En habitum, quo te leges, ac jura ferentem.
Vulneribus crudis populus modo victor et illud

Montanum positus audiret vulgus aratris,
 Quid? non proclames, in corpore iudicis ista
 Si videas? Quaero an deceant multicia testem.

Locus difficillimus atque ab Interpretibus probe vexatus, quorum tamen nullus, si quid iudico, verum ejus sensum attigit. Nemo igitur moleste feret, si paulo verbosius de eo disputavero. Interpretes omnes ante Rupertium sensum fratuere hunc. Creticus poetae objicit: Sed maximus solis calor est, aestuo, indeque nemo moleste feret, me habere vestes tenuiores. Huic respondet poeta: Melius erit, si nudus caussam agas. Insanum quidem te esse iudicent, sed tamen hoc minus turpe erit. Nam illo habitu profecto dignus es, quem caussas agentem viderent prisca illi Romani. Haec quidem *εἰρηναῖος* dicta putantur. Hunc sensum non nisi ridiculis adhibitis e verbis exorqueri posse affirmat Rupertius; Quod quamquam mihi secus videtur, tamen in eo probanda est Rupertii sententia, quod non eo modo, quo Interpretes volunt, ex verbis hic sensus elici potest. Quae enim Grangaeus et Britannicus de voce modo disputant, quid huic faciant, non satis affe- quor. Cur tamen hanc explicandi rationem non probem, mox videbimus, simul atque Rupertii explicationem apposuerim, qui in hunc modum disputat.

„ Vestitus ille tam ridiculus est, ut, si eo indutus le-
 „ ges ac jura ferres *vel populus modo victor*, qui modo
 „ rediit victor, *vulneribus crudis*, recentibus, non-
 „ dum sanatis, *et montanum vulgus positus aratris*, re-

„ licto opere rustico, *te audiret* te videndi audiendi-
 que cupiditate accurreret.“ Sed haec expositio
 multo pejor, et ob antecedentia nullo modo locum
 habere potest. Antea vers. 66. seqq. dixerat poeta,
 Creticum hunc multiciis' indutum perorasse in Pro-
 culas et Pollitas, populo talem mirante vestem. Qui
 igitur tam absona proferre potuerit, ut diceret, si
 quando Creticus tali veste indutus leges et jura fer-
 ret, omnes cupiditate audiendi videndique in forum
 venturos? Jam antea hoc habitu caussam egerat, et
 nec milites ex pugna redeuntes, neque montanum
 illud vulgus venerat. Sed fortasse minus ridiculus
 erat, si caussam hoc habitu ageret, quam si leges et
 jura ferret; cujus rei me quidem nullam caussam vi-
 dere lubens fateor. Sed in vulgata expositione verba:
minus est insania turpis, vix cuiquam, qui rem accurate
 perpexerit, placere possunt. Insaniam enim minus
 turpem esse, quam tali veste indutum in foro caussas
 agere nullus, puto, poetae concedet. Inde jam
 Grangaeus observavit, albis dentibus eos ridendos
 esse, qui hanc lectionem probarent. At in eo quod
 nonnullorum codi, mss. lectionem *insaniam* recepit,
 me non consentientem habet. Majorem auctoritatem
 habet vulgaris lectio, sed nimiam vim, si vulgarem
 interpretationem sequeris. Jam tempus quid sentiam
 proferre. Locum sic expono. *Julius ardet; aestuo*,
 sunt verba Cretici, in eo omnes consentiunt. *Nudus*
agas sunt verba poetae; et hoc sine controversia.
 Sed ea, quae sequuntur usque ad *vulgus aratris* non

sunt verba poëtae, ut vulgo putant, sed Cretici. Igitur mecum sic interpunge et explica.

Nudus agas. Minus est infania turpis?

En habitum, quo te leges et jura ferentem,

Vulneribus crudis populus modo victor, et illud

Montanum positis audiret vulgus aratris.

i. e. Tu potius nudus age causam tuam. His respondet Creticus: Ergo me insanum esse vis, atque hoc minus turpe putas. Profecto tali habitu nemo hac tempestate audire sustineret; si coram priscis illis agerem, qui saepius in forum, ad causas audiendas ibant *modo victores*, i. e. redeuntes ex pugna, ubi victores fuerant (notissimum enim est, initio Romani imperii bella saepius uno paucisve diebus finita esse, populusque igitur in forum ibat, ubi paulo ante, *modo victor* exstitit *vulneribus, adhuc crudis.*) si coram illis et praesente illo montano populo (Sabinis tetrica sua disciplina), qui ab aratro ad negotia civilia vocabantur, Cic. de senec. 16., nudus in Proculus et Pollitas perorarem, non pro insano haberer, quod nostris temporibus secus est. Si ita verba exposueris ad amissim respondet, quae mox subiiciuntur:

Quid? non proclames, in corpore iudicis ista

Si videas? quaero an deceant multicia testem?

Etenim haec sunt verba poëtae Cretico respondentis: Ergo tali habitu te nunc insani speciem non evitaturum putas, at nonne terram et coelum moveas, *proclames*, si ea, quibus tu indutus es, *ista*, in cor-

pore iudicis videas? Significationem vocis *nudus* non urgendam esse puto, si quidem *nudus* saepius dicitur, qui modo tunica indutus est, cf. Burmann ad Petron Cap. 92. Tunica vero ad dicendum procedere, nefas habebatur, et vel in toga rite componenda accurati erant dicturi, cf. Interp. ad Plin. Ep. 2, 3.

Sat. 7, 106 — 114.

Dic igitur, quid causidicis civilia praestent

Officia, et magno comites in fasce libelli?

Ipsi magna fonant: sed tunc, quum creditor
audit

Praecipue, vel si tetigit latus acrior illo;

Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen;

Tunc immensa cavi spirant mendacia folles

Conspuiturque sinus: veram deprendere messem

Si libet, hinc centum patrimonia causidicorum

Parte alia solum ruffati pone Lacernae.

Nihil hic vidit totus interpretum grex. Audiamus novissimum. „Ipsi causidici magna fonant, vocem „valde intendunt et clamant, (*magna* sc. verba, ad „verb. ut *magnum* pro valde vel clara voce, fonant, „loquuntur, et quidem ingenti vocis intentione. „Doctae dicendi formulae *magna* et *magnum* loqui, „et *sonare* passim occurrunt, sed plerumque ad „magniloquentiam vel jactantiam spectant, cf. Burmann ad Val. Flac. 1, 262. et Vulp. ad Prop. 2, 15, „53.) *sed tum praecipue, quum creditor audit*, quum pro „creditore dicunt (quod malim quam, quum adver-

„sus creditorem agunt causam) adeoque in re pecuniaria, in qua acrius et majori vocis intentione „disceptari solet de jure; vel *si latus* eorum *tetigit*, „pulsarit debitor, cujus causam agunt, qui creditum negans acrior est et esse solet *illo* creditore, „et *qui* debitor *venit ad dubium* faciendum, negandum *nomen* debitum, vel ad causam de incerto „debito agendam, *cum grandi codice*, tabulis accepti „et expensi., Haec cl. R. praecunte Britannico, quae perverfissima sunt. Primum nulla, si hanc expositionem admiseris, oppositio inter *Ipsi magna sonant* etc. et *veram deprendere messem*, quod bene vidit Lubinus, qui scribere jubet: *verum* h. s. Labores causidicorum magni, sed fructus inde perceptus exiguus. Futilibus argumentis hunc refutavit editor Stadenſis: *veram* majorem habere vim, et orationem fieri concinniozem!! Tum quaero, quid sibi velit *ro ipsi*. Scribendum fuit *quidem*. Magna quidem vocis intentione clamant sed *messem* etc. Planum erit ex his, esse alienam hanc explicandi rationem. Tu mecum expone in hunc modum. Dicit Juvenalis: causidicos non majorem fructum sui laboris percipere, non esse divitiores poetis et historicis, quos ante memoravit, negatque tam lucrosam eorum esse officium, quam ipsi jactant, mentiuntur, sed tum praecipue, quum creditor audit, vel quum argentarius (ita optime jam vetus Scholiastes) debitam pecuniam ab illis exigit, et cum codice accepti et expensi ad illos venit, cui non tuto pecunia credita videtur. Dubium nomen Juvenalis nominat quod fortasse solvi

non potest. Taxat igitur Juvenalis grandiloquentiam causidicorum, qua utuntur coram creditoribus suis, quum tamen vix illis praestet eorum officium, ut e paupertate emergere possint. Qua re creditoribus sumum vendere coguntur, ut famae consulant suae, et sint qui credere volunt. *Magna sonare* ea significatione usurpatum est, quam cl. R. usitatorem esse bene observavit. Si tali modo locum exposueris, neque Lubini conjectura *verum* opus est, nec Rupertii pro *audit*, *ardet*, vel *audet* substituentis.

Sat. 13, v. 28 seqq.

Nona aetas agitur, pejoraque saecula ferri
Temporibus: quorum scelere non invenit ipsa
Nomen, et a nullo posuit natura metallo,

Oleum et operam perdunt Interpretes in his explicandis; nam de quatuor aut quinque aetatibus, quas sibi finxit antiquitas, omnia satis nota, sed Veterum qui de octo, quae hic requiruntur, locutus sit, invenimus neminem. Editores tamen fere omnes, nihil tam metuentes, quam, ne ignorare se quicquam faterentur, lucem qualemcunque loco depravato afferre sedulo studuere. Hinc quot sunt Interpretes, tot discrepantes de sensu hujus loci sententiae, quas huc transferibamus, ut videri possit, quo conjectando prodire liceat. Grangaeus putat: Juvenalem mundum considerare tanquam hominem totque aetates sive gradus aetatis attribnere mundo, quot antiqui attribuerint homini. Illas autem aetates septem annis deliniri, et quemadmodum nona

aetas in homine langueat et multo minus robusta sit, quam praecedentes, ita mundo eruditissime nonam aetatem arrogari pejorem ceteris antecedentibus. Britannicus vult poetam ostendere: tam multiplicata esse humani generis scelera, ut jam tempora duplo pejora sint, quam fuerint ferrea; et ita pejora, ut eorum sceleribus nomen non inveniatur a metallis. Alii arbitrantur Juvenalem non Latinos sed Graecos imitari, qui septem vel octo pro metallorum numero aetates constituissent: primam fuisse deorum regnantium sine crimine; alteram deorum, sed adulterio jam foedatorum; tertiam semideorum magis ad divinitatem accedentium; quartam semideorum magis ad hominum vitam inclinantium; quintam heroum mortalium quidem, sed virtutem totam amplectantium; sextam heroum non omnino perfectorum; septimam hominum, plus virtuti quam vitiis deditorum; octavam hominum plus vitiis quam virtuti studentium; nonam hominum ex meris vitiis sceleribusque confutorum. Mera haec deliramenta, ut et ea, quae proferunt Plathnerus et Vossius, quorum hic dicit nullum dubium esse, quin Juvenalis Cumaeam vatem secutus sit, quae nonam aetatem, nullo signatam metallo descripsisset velut omnium aetatum teterrimam; ut contra decimam aetatem veluti omnium optimam, utpote qua futura esset ἀποκατάστασις per Christum. Sed poeta, pergit, quum istam ἀποκατάστασιν non admitteret, scribit nonam etiamnum fluere aetatem: in libris enim Cumaeae Sibyllae ἀντιγράφος et sine titulo fuit octava et nona aetas. Si id non sit,

fit, verisimile est, ab octo coeli regionibus sive sphaeris octo aetatibus, a tellure vero cognomen additum fuisse nonae, quum constet, aliquot Pythagoraeos, eosque secutum Philonem Judaeum istoc ordine coeli digessisse regiones. Sed omnes has explanationes parum sibi satisfacere significat cl. R., igitur prorsus diversam inveniendi rationem. Putat, Juvenalem respexisse famam illam, ab Hetruscis vatibus profectam, de octo saeculis mundo datis, et vita moribusque hominum diversis, de saeculo nono a Sullae temporibus incipiente, et de decimo, periodi rerum qualis tum erat, sine. Testes laudat Servium ad Virg. Eclog. 9, 47., Censorin. de die natali Cap. 17. et Plutarch. in vita Sullae pag. 456. ed. Frft. Sed haec nihilo meliora quam superiorum somnia. Ad hoc probandum non alienum erit Censorini verba adscribere, qui fufe hac de re disputat, dum, saeculum quid sit, tradere studet: „Saeculum quid sit, usque adhuc arbitror, ad subtile examinatum non esse, Poetae quidem multa incredibilia scripserunt, nec minus historici Graeci, quamvis eos a vero non par fuit recedere; ut Herodotus, apud quem legimus: Arganthonium, Tartessiorum regem, centum et quinquaginta annorum fuisse; aut Ephorus qui tradit Arcadas dicere apud se reges antiquos aliquot ad trecentos vixisse annos. Verum haec ut fabulosa praetereo. Sed inter ipsos astrologos, qui in stellarum signorumque ratione verum scrutantur, nequaquam etiam convenit. Epigenes in centum duodecim annis longissimam vitam constituit; Berolus autem in centum

sedecim; alii ad centum viginti annos produci posse, quidam etiam ultra crediderunt. Fuerunt, qui non idem putarent ubique observandum, sed varie per diversas regiones, prout in singulis sit coeli ad circum finitorem inclinatio, quod vocatur clima. Sed licet veritas in obscuro lateat, tamen in unaquaque civitate quae sint naturalia saecula, rituales Hetruscorum libri videntur docere: in quibus scriptum esse fertur, initia sic poni saeculorum: quo die urbes atque civitates constituerentur, de his qui eo die nati essent, eum qui diutissime vixisset, die mortis suae primi saeculi modulum finire, eoque die qui essent reliqui in civitate, de his rursus ejus mortem, qui longissimam aetatem egisset, finem esse saeculi secundum, sic deinceps tempus reliquorum terminari: sed ea quod ignorarent homines, portenta mitti divinitus, quibus admonerentur, unumquodque saeculum esse finitum. Haec portenta Hetrusci pro haeruspicii disciplinae suae peritia diligenter observata in libros retulerunt. Quare in Tusculi historiis quae octavo eorum saeculo scriptae sunt, ut Varro testatur, et quot numero saecula ei genti data sint, et transactorum singula quanta fuerint, quibusve ostentis eorum exitus designati sint, continetur. Itaque scriptum est, quatuor prima saecula, annorum fuisse centum, quintum, viginti trium, sextum, undeviginti et centum, septimum, totidem, octavum, tum demum agi, nonum et decimum superesse, quibus transactis, finem fore nominis Hetrusci. Haec Censorinus. Jam per se ipsum, puto, quisvis intel-

liget, haec Hetruscorum saecula plane diversa esse ab illis tantopere poetarum ore celebratis aetatibus mundi. Saeculis his nequaquam nomina posuere a Metallo, quo spectarent ergo Juvenalis verba: „pejora — ferri temporibus“ et „a nullo posuit natura metallo? Nonne haec verba clare indicant, Juvenalem in animo habuisse aetates quatuor mundi, quarum postremam sive ferream, longe cedere, omni scelerum genere temporibus nostri poetae? Quatuor tantummodo aetates nomen habuere a metallo; non erat ergo cur Juvenalis adderet nonae aetati nomen non esse inditum a metallo, nam id ipsum valuit de quinta, sexta, septima et octava. Rupertius tamen pronuntiat: facile intelligi quanta vis insit his verbis, et quam praeclare ea sit expressa; immo ridicule. Quid, quod ipse Servius l. l. totam hanc explicandi rationem funditus evertit? siquidem in portentis tibi memoratis augur consultus respondit: esse exitum noni saeculi et initium decimi. Fallitur ergo Juvenalis et rei atrocitatem minuit, quam semper augere solet, siquidem saeculum decimum haud dubie multo pejus fuit, quam nonum. Quid multa? locus corruptus est, quem parva mutatione sic restituo:

Non aetas agitur, pejoraque saecula ferri
 Temporibus: quorum sceleri non invenit ipsa
 Nomen, et a nullo posuit Natura metallo?

Hanc conjecturam paucis comprobabimus. Sicut saepius litera aliqua ob similitudinem proximaie omittitur, de quo non semel monere Interpretes ad Li-

vium et summus Ruhnkenius ad Rutilium Lupum, ita non raro litera temere repetitur, quod factum est hoc loco. *Non* est pro *nonne*, de qua hujus vocis vi cf. Heusingerum ad Cic. de officiis Lib. 3. Cap. 19., Cortium ad Sallust. Jug. 31. et si forte postarum exempla desideres cf. Virg. Aen. 7, 363:

At non sic Phrygius penetrat Lacedaemona
pastor,

Ledaemque Helenam Trojanas vexit ad urbes?
et ibidem 9, 143:

— At non viderunt moenia Trojae

Neptuni fabricata manu consistere in ignis?
ubi similiter lapsi sunt imperiti librarii cf. Heinsium ad locum posteriorem. cf. et Nostrum ipsum Satir. I, 51. 52:

Haec ego non credam Venusina digna lucerna?
Haec ego non agitem?

cf. et Terent. Andr. 4, 4, 13. et 5, 2, 11. Jam sententia loci facillima et optima: „Nonne habemus tempora, multo pejora aetate ferrea? Ita e medio sustulimus aetatem nonam, de qua etiam disputavit Fabricius in biblioth. graec. Tom. I. pag. 246. ed. Harless.

Sat. 6.

v. 14—18.

Multa pudicitiae veteris vestigia forsan,
Aut aliqua exstiterint et sub Jove; sed Jove
nondum

Barbato, nondum Graecis jurare paratis
Per caput alterius, quum furem nemo timeret
Caulibus, aut pomis, et aperto viveret horto.

Dignus est qui cum nostro loco comparetur locus
Calpurnii Eclog. I, 37, 45.

Licet omne vagetur

Securo custode pecus, nocturnaue pastor
Claudere fraxinea nolit praesepia crate.

Non tamen insidias praedator civilibus ulla
Afferet, aut laxis abiget jumenta capistris,
Aurea secura cum pace renascitur aetas.

Sed postrema verba nostri loci de mendo suspecta fuere novissimis Interpretibus. Primum lectionem omnium cod. mss. et editionum antiquarum sollicitavit Barthius in Advers. 22, 7. et legere vult: *sed aperto viveret horto*, quod nimis avide arripuit Henni-
nius et in contextu reposuit. Neutrum huc convenire dicit Rupertius, nam subjectum esse *nemo*, quod cum *aperto viveret horto* neutquam conjungi possit. Igitur corrigit: *et aperto viveret horto*, et in hac conjectura sibi tantopere placebat, ut eam in textum recipere non dubitaret. Sed nos has elegantias expellemus, et quum hic locus, si quis alius, sanus sit, veterem lectionem in suam sedem restituemus. Nam ex *Nemo*, *Nolo*, *Nego*, *Ne* saepe in proximo orationis membro adsumi significationem quae affirmet, probat magnus Gronovius observ. lib. 4, 2. et jam ante eum Manutius ad Cic. pro Quinctio Cap. 26. Postea alii certatim hoc loquendi genus illustrarunt

cf. Heusing. ad Corn. Eum. 6. et ad Datam. 6. Cort.
ad Sallust. Jug. 14. in excursu et ad Cap. 106. Bur-
man. ad Quintil. 10, 16. Ruhnken. ad Rutil. Lup.
lib. 1, 13.

Sat. 10, 289—292.

Formam optat modico pueris, majore puellis
Murmure, quum Veneris fanum videt anxia
mater

Usque ad delicias votorum; cur tamen, inquit,
Corripias? pulchra gaudet Latona Diana.

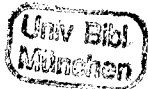
Nesciebat vir doctissimus R. *inquit* esse usitatam for-
mulam, ubi aliquid nobis objici singimus, et vel pro
plurali adhiberi. Maxime hoc loquendi genus fre-
quentatum Senecae, quamquam nec alii scriptores
ab eo abhorrent. Exempla quamlibet multa hic cu-
mulari possent, sed ea jam plena manu dedere In-
terp. ad Liv. 34, 3. Bentlejus ad Hor. Sat. 1, 4, 78.
et nuper Spaldingius V. C. ad Quint. Vide vel Schel-
lerum in Lexico juvenum usibus destinato. Horum
omnium ignarus V. C. pro *inquit* legendum conjicit *in-*
quis, tertiam enim personam duriolem esse propter
ellipsisin subjecti.

Sat. 14, 135—137.

Sed quo divitias haec per tormenta coactas,
Quum furor haud dubius, quum sit manifesta
phrenesis

Ut locuples moriaris, egentis vivere fato?

Vix oculis meis confido, dum haec a cl. R. annotata
reperio: „Codex Schurzleischii: *phrenesis manifesta*.

„Recte, opinor, ut priores syll. voc. *phrenesis*, *Φρέ-*
νησις, sint breves, eas quoque corripuerunt Prudent.
„Hamart. 125. et Sere. Samm. 90.“ Et in minore
editione: „*Phrenesis manifesta* legendum, quia prio-
res syll. voc. *phrenesis*, *Φρένησις*, breves sunt.“ En
profodiae latinae peritissimum. Ergo quia syllaba,
quae natura longa est, pessime corripitur a poetis ca-
dentis latinitatis et profodiae, tale vitium obtruden-
dum est Juvenali? Quanto rectius ille vir qui nil mo-
ditur inepte Gesnerus in thesau. h. v. „Secundam hu-
jus vocis perperam corripuerant Sammon, et Pru-
dentius.“ Sed miror qui factum sit, ut cl. R. qui
tantum tribuit auctoritatis Ser. Samm. quod attinet
ad profodiae regulas, intactum reliquerit Juven. Sat.
13, 95:

Et phthisis, et vomicae putres, et dimidium
crus

siquidem Serenus Cap. 41. primam in vomica pro-
ducit.

Vomica qualis erit, vel eidem proxima quae-
dam.

Optime autem jam magnus Ger. Joh. Vossius de arte
grammatica Lib. 2, 39. „Sed in primis cauto opus
est, ne eorum nos poetarum, qui posterioribus sae-
culis vixerunt, decipiat auctoritas, seu in primis,
seu mediis, seu ultimis syllabis.“ Ita Juvenalis se-
cundam producit in Scatinia Sat. 2, 44.

Ante omnes debet Scatinia. Respice primum.
quam tamen corripit Ausonius Epig. 89, 4.

Scatiniam metuens, non metuit Titiam.
Vide multo plura apud Vossium. Sed quod maxime
rem conficit, *phrenesis*, secunda producta, est apud
aequalem Juvenalis Martial Lib. 4, Ep. 80.

Declamas in febre Mathon: hanc esse phrenesim
Si nescis, non es sanus, amice Mathon.

Sat. 1, 37—44.

Quum te summoveant, qui testamenta merentur
Noctibus, in coelum quos evchit optima summi
Nunc via processus, vetulae vesica beatae?
Unciolam Proculejus habet, sed Gillo deuncem:

Partes quisque suas ad mensuram inguines heres
Accipiat sane mercedem sanguinis, et sic
Palleat, ut nudis preffit qui calcibus anguem
Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram.

Jocularis error cl. Rupertii est in interpretatione vo-
cum: *summi processus*. Bene haec jam cepere supe-
riores interpretes, quos primum sequitur cl. R., sed
mox rerum novarum cupidus addit: „Procedere etiam
proprie dicitur solennis Consulium pompa, qua pri-
mo initi magistratus die ex aedibus suis in Capito-
lium deducebantur, igitur *optima summi nunc via pro-
cessus* fortasse significat, ad consulatum, summum
honorem. Sed toto hoc loco sermo est de heredita-
tibus, et consulatum sane jure hereditatis accipere
non licebat. In minore editione haec explicandi
ratio sola profertur quasi certissima sit. Jam in ver-

sibus, qui sequuntur, mire se torquet cl. R. ut con-
structionem expediat qua, quoties locum legerit, of-
fensus sit. Mox putat verba:

Unciolam Proculejus habet, sed Gillo deuncem.

Parenthesi includenda esse; hoc modo Proculejum
esse bonum et legitimum heredem. Sed hac ratione
verborum constructio non expedita est. Mox pro
heres legere vult *hebes*. Nollem haec viro cl. exci-
disse. Nam quis inde sensus prodibit? cur tantum
habes quisque accipiat mercedem ad mensuram in-
guinis? cur non item fortis? Et quis est, qui non
statim videat, verba

Partes quisque suas ad mensuram inguinis heres
ad ea pertinere, quae praecedunt, non ad ea, quae
sequuntur. Quid multa? locus laborat prava distinc-
tione, qua sublata, omnia optime procedunt. Tu
igitur mecum distingue:

Unciolam Proculejus habet, sed Gillo deuncem,
Partes quisque suas ad mensuram inguinis heres,
Accipiat sane mercedem sanguinis etc.

Proculejus parvam hereditatis partem accipit, sed
Gillo multo majorem, et eodem modo quisque heres
partem suam habet ad mensuram inguinis. Construc-
tio in his neminem sane offendet; in secundo versu
ex priori ἀπὸ καινοῦ repetendum est verbum *habet*,
quod usitatus est, quam ut exemplis probare attineat,
of. tamen Nostrium Sat. 15, 27—29.

Nos miranda quidem, sed nuper consule Junio

Gesta super calidae referemus moenia Copti,

Nos vulgi scelus, et cunctis graviora cothurnis.

Hic itidem ex versu medio assumendum est *referemus* plane ut in nostro loco, et distingui debet, ut nos distinximus, non ut in edit. Rupert., ubi colon ponitur post *Copti*.

v. 131.

Cajus ad effigiem non tantum mejere fas est.

Hujus versus sententiam bene exposuerunt Britannicus et Lubinus: non tantum mejere fas est ad hujus statuam, sed etiam alvum exonerare. Pessime Grangaeus, qui *non tantum* accipiebat pro *ne quidem*, hoc nomine jam recte notatus cl. R.; non latinum hoc et contra Juvenalis mentem. Sed in similem culpam incidit vir doctus, qui bene Grangaeum erroris arguit. *Non tantum* dictum putat pro *tantum non*, vel ita scribendum conjicit. Sed *non tantum* pro *tantum non* nunquam Latini, ut nec *tantum non* aut *modo non* pro *non tantum*, *non modo*, quod putavit Vulpinus ad Tibul. 1, 1, 5. cf. ibi Heynium V. cl. Exemplum Cic. Ep. ad Atticum corruptum est, et Ernestius jam bene monuit ante *tantum* inferendum esse *non*. Sed ad nostrum locum revertamur, ubi et emendationem et finisram interpretationem cl. R. deprecamur. Sensum esse quem vidit Britannicus cum aliis, comprobabimus loco aptissimo Plinii Epist. 3, 14: „Rem „atrocem, nec tantum epistola dignam, Largius „Macedo, vir Praetorius, a servis suis passus est,“ i. e. non modo digna haec res est, quae epistola nar-

retur, sed quae vel carmine lugubri, tragoedia tractetur cf. ibi Gesner. et Gierig. Sine Ellipsi hanc loquendi rationem habes apud Senecam de ira 3, 12. „Quaedam ex his quae te praecipitem ferebant, hora, non tantum dies molliet.“

At sequitur locus maxime vexatus, in quo emendando et explicando Viri docti mire tricantur et hallucinantur. Neque mirum hoc, quum loquendi genus quo utitur tam diversa hominum judicia expertum sit.

Sat. 3. v. 90. 91.

Miratur vocem angustam, qua deterius nec

Ille sonat, quo mordetur gallina marito.

Sententiam facilem et obviam esse pronuntiat cl. R., sed male verbis expressam. Quam difficultatem interpretes non sensisse vel callide dissimulasse maxime miratur. In singulari excursu igitur variis conjecturis locum tentavit: mox legit: *qua deterius nec illa sonat, quae mordetur gallina marito*; ut marito sit Dativus graeca constructione pro *a marito* vel: *Ille sonat, cui mordetur gallina, maritus*. Magis tamen pronus est in hanc sententiam, ut legatur: *Ille sonat, cui mordetur, gallina marito* ut *ille cui marito* exquisitius sit pro *ille maritus cui* i. e. a quo mordetur gallina. Et sane haec conjectura omnibus praefenda. Mitto alias aliorum conjecturas. Nuper doctissimus Jacobus in Miscellan. philolog. hoc modo locum emendare conatus est:

Miratur vocem angustam, qua deterius nec

Ille sonat quum mordetur gallina marito,

Enimvero locum sanum et correctione non opus esse adhuc quidem mihi persuasum est. Sed hi viri docti cum multis aliis arbitrantur, praepositionem abesse non posse semperque dici debere: *a quo mordetur* aut, *cui mordetur*, graeca constructione. Sed hoc non ita est. Plura exempla adfunt, ubi Ablativus omitta praepositione, in quibus nulla corruptelae suspicio. Haec loquendi ratio, nostra tempestate ut videtur minus nota, jam paucis illustranda est exemplis. Notissimus hac in re locus sine dubio est apud Hor. Car. Lib. 1, 6, 1. seqq.

Scriberis Vario fortis et hostium

Victor, Maconii carminis alite etc.

Ita omnes exhibent mss. et ed. vet. Sed etiam haec mire torserunt interpretes, qui varie explicant. Haud cunctanter iis assentior, qui *alite* referunt ad *Vario*; sed hoc fieri potest sine emendatione, ut *Vario alite scriberis* dictum sit pro *a Vario* etc., id quod etiam contendunt Baxterus et alii. Passeratius vero corrigit *aliti*, quod amplexi sunt omnes fere editores recentiores, prisca lectione e sede sua mota, quam equidem restituendam puto; falsum est enim, quod Jani docet: „pro *a* et ablativo dativus apud poetas, nunquam Ablat.„ Bentlejum, qui alioqui tam solenter critici partes egit, ne monuisse quidem quidquam de hac lite mecum inique feres. Sed plura exempla proferenda. Ausonius Epig. 1, 16.

Exsulata Aeacide, celebraris vate superbo
Rursum: Romanusque tibi contingit Homerus.

Tacitus Ann. 3, 3. Facilius crediderim Tiberio et Augusta, qui domo non excedebant, cohibitam, ut par moeror, et matris exemplo avia quoque et patruus attineri viderentur.

Sallust. Jug. 21. Igitur Jugurtha oppidum circumfedit, vineis turribusque et machinis omnium generum expugnare aggreditur: maxime festinans tempus legatorum antecapere, quos ante proelium factum, Romam Adherbale missos audiverat. Cf. ibi Corte, qui tamen miscet non miscenda.

Pompon. Mela 3, 6. In Lusitania Erythia, quam Geryone habitatam accepimus.

Apud Sallust. Jug. 15., ubi nunc editur: „Fautores legatorum, praeterea magna pars gratia depravati Adherbalis dicta contemnere“ fortasse recipienda est unius Cod. lectio: Adherbale dicta. De toto hoc loquendi genere nostrae sententiae sunt viri linguae latinae peritissimi Corte ad Sallust. l. 1., Oudendorpius ad Sueton. Caes. Cap. 19., et Ruhnkenius eodem loco. Vide imprimis Oudendorpius, qui plura habet.

Sat. 6, 272 — 275.

— ficta pellice plorat,

Uberibus semper lacrymis, semperque paratis
In statione sua, atque expectantibus illam
Quo jubeat manare modo:

Magnam inesse vim et elegantiam in verbis: *In statione sua*, supraque ingenium esse librariorum et tallium versificatorum, qui suos foetus nobilibus poetis laepissime subjecerunt, quisque, opinor, mihi con-

cedet, qui vel tantillum pulchri sensum habet. V. C. R. tamen primum non dubitat, quin corrigendum sit pro *illam, illa*, mox totum versum, qui salvo sensu abesse possit, adulterinum et ejiciendum judicat. Enimvero usitata et optimo cuique frequentata est loquendi ratio, qua Accusativus, qui a verbo praegresso pendet, infertur, ubi expectares Nominativum cf., Muncker ad Hyg. Fab. 34., Davis: ad Caes. b. g. 1, 39., Perizon. ad Sanct. 2, 5., Ursin Instit.: T. 2. p. 556., qui magnam exemplorum vim habent, igitur ne verbum quidem addam. Vir doctus autem saepius versum in *ὄδαις* suspicionem vocavit, ubi neminem consentientem habebit; huc refero Sat. 1, 157.

Et latum media fulcum deducet arena

quem locum desperatissimum spurium esse nemini, puto, persuadebitur. Multo magis mirabitur quisque Sat. 15. ex versibus 33 — 35.

Inter finitimos vetus atque antiqua simulas,
Immortale odium, et nunquam sanabile vulnus
Ardet adhuc Ombos et Tentyra.

medium damnari nulla adjecta causa, quam equidem expiscari non possum. Plures etiam versus sunt quibus cl. R. *ὄδαις* suspicionem iniecit, sed de his alio tempore. Neque tamen omittendum est cl. R. in minore editione, quod attinet ad modo laudatum versum 274. Sat. 6. a sua sententia recessisse, sed ejusmodi versus infortios putare, ne in mentem quidem venire cuiquam debet, et in tali constructione hac-

rere nulli editori ignoscas. Sed quandoquidem occasio oblata est de versibus spuris dicendi, age jam nonnullos versus recensebimus, quos a manu interpolatrice factos esse pro certo affirmare ausim, et ubi neque cl. R. neque ceteri editores et commentatores quidquam videre. Neque tamen omnes, sed tantum potiores hic designabo.

Sat. 3, 281, 282.

Ergo non aliter poterit dormire? Quibusdam
Somnum rixa facit:

Haec per interrogationem efferenda esse, ut essent verba poetae, primum voluit Grangaenus, quem secutus est cl. R.; et sane alio modo expediri non possunt. Sed semper miratus sum, neminem tot editorum vidisse fraudem hic latere, versumque 281 a Juvenalis manu non esse profectum. Ac primum quidem absurda hoc loco esset talis interrogatio poetae, qui in tota satira a vers. 20. ne verbum quidem profert et nil nisi Umbricium docentem querentemque audit. Nunc vero tanquam deus ex machina procurrit et interrumpit Umbricium quaerens, an juvenes ebrui non dormire possint, nisi forte quem verberaverint. Sed fortasse dormivit Noster inter sermonem Umbricii, et quum de nocte audit, subito somno excitatus miratur alios dormire non posse, nisi quem ceciderint. Tam infulse saepius interrogare potuit. Praeterea poterit vix locum habere possit, scribendus fuit *potest*.

Sat. 5, 146—148.

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
 Boletus domino; sed quales Claudius edit
 Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit.

Spurii hi versus et inepti mihi videntur. Quaero enim quid sibi velint verba: *sed quales Claudius edit ante illum* etc. cl. R. explicat: *non venenatos*, et revera alius sensus his non inest. Sed quaero iterum, cur haec adjiciantur, domino non dari boletos venenatos. Hoc, ut opinor, jam per se ipsum patet, dominum, auctorem coenae non iusturum sibi dari edulia venenata. Quis ferret haec: Dominus qui ceteros invitaverat sibi poni iussit lepores, sed haud venenatos, ceteris convivis vero carnem villorem. Absurda haec esse, nisi fallor, jam subodoratus est Schurzschleibius, qui versus hos ordine, quo cum maxime feruntur, contra mentem poetae esse pronunciat et in hunc modum ordinandos et corrigendos:

Boletus Domino, fungi ponentur amicis
 Vilibus ancipites, seu quales Claudius edit.

Praeterea tantum abest, ut verba postrema:

post quem nil amplius edit

festive pro, *quo periit*, dicta putem cum cl. R., ut absurdissima judicem. Sed talia magis sentiri quam verbis explicari volunt et mire diversa semper fuerunt et sunt judicia hominum de pulchritudine alicujus loci. Tu mecum hos tres versus e medio tolle.

6, 23. 24.

Omne aliud crimen mox ferrea protulit aetas,
 Viderunt primos argentea faecula moechos.

Hos versus transpositos esse suspicatus est Schraderus in Emendat. p. 139, eumque sequitur cl. Ruperti. Verissima haec; si uterque versus Juvenalis est, non possumus non cum Schradero facere. Sed versus postremus spurius; nil est enim nisi mera repetitio eorum, quae jam supra dicta erant. Saturno rege sive aetate aurea pudicitiam fuisse in terris nullosque moechos, monuerat poeta. Nonnihil, pergit, pudicitiae fortasse fuerit Jove regnante, sed tantum initio ejus imperii, mox enim pudicitia abiit. His jam satis demonstraverat, quamquam haud expressis verbis, argenteo saeculo primos fuisse moechos. Adjicit adhuc: Antiquum et vetus est alienum lectum concutere atque sacri genium contemnere fuleri, i. e. jam argentea aetate moechi fuere. Jam videbis, quam insulsa haec, quae sequuntur: Viderunt primos argentea faecula moechos. Margini haec illita, unde postea alieno loco in textum migravere.

Sat. 8, 108—112.

Nunc fociis juga pauca boum, grex parvus
 equarum,

Et pater armenti capto eripiatur agello:

Ipsi deinde Lares, si quod spectabile signum,

Si quis in aedicula Deus unicus. haec etenim
sunt

Pro summis: nam sunt haec maxima. Despi-
cias tu etc.

Vides admodum languere verba: *haec etenim sunt pro
summis: nam sunt haec maxima*, quae absurdissimae
tautologiae accusatione frustra liberare student In-
terpretes, contortissimum sensum extudentes. Ru-
pertius hunc sensum affingit: „haec, etsi vilia, nunc
„avaris direptoribus (nisi malis, pauperibus sociis)
„summa videntur, et recte; nam revera jam sunt
„maxima, summa, optima, quae sociis restant,
„bona.“ Alii aliter, in quibus Cl. Ahlwardtus in ver-
sione germanica hujus Satirae, quam speciminis loco
dedit, in hunc modum interpretatur:

Steht in der Blend' ein Gott, auch der einzige!
Sind ja dergleichen

Nur für die Großen, und giebt's hier besseres?
Sed talis sensus quid ad rem faciat, equidem haud
video. Verum ex parte tamen jam vidit cl. R., qui
verba: *nam sunt haec maxima* glossema putat, quod
in locum eorum, quae Juvenalis scripserit, in con-
textum venisse ei videtur. Nimirum non haec modo
sed et verba: *haec etenim sunt pro summis* spuria judico,
pro *unicus* scribens *unus*, ut versus ratio constet.

Sat. 11, 27 — 34.

E coelo descendit γυνῆ, σεαυτοῦ
Figendum, et memori tractandum pectore, sive

Conjugium quaeras, vel sacri in parte Senatus
Esse velis. nec enim lorica poscit Achillis
Thersites, in qua se transducebat Ulixes.

Ancipitem, seu tu magno discrimine causam
Protegere affectas; te consule, dic tibi, qui sis
Orator vehemens, an Curtius et Matho buccae.

Locus pessime inquinatus, quique Interpretibus tan-
tum negotii fecit, ut paene pro deplorato habendus
sit. Hunc scrupulum igitur si eximero, equid erit
pretii? Omnes Interpretum turbas excitavit vox *an-
cipitem*, in qua explicanda sudant neque hilum pro-
ficiunt. Equidem verba huc transscripta ut inter-
puncta sunt in editione Rupertiana. Henninius vero
aliique distingere hoc modo:

nec enim lorica poscit Achillis

Thersites, in qua se transducebat Ulysses:

Ancipitem: seu tu etc.

Varie explicant. Grangaeus: *Ancipitem* „Dubium,
an debeat ferre arma illa, an non. Propria enim
conscientia dicat, tanti viri arma ipsi non conve-
nire.“ Igitur *se transducebat Ulysses ancipitem* signi-
ficat: Incertus erat an debeat arma illa ferre. Quis
unquam ita locutus est? Pejus etiam Britannicus:
„Dubium intuentibus, num Achilles esset, utpote
qui revixisset, praeberetque se videndum, ut facile
posset hostes decipere, ne alter esset Achilles, quum
arma ejus conspicerent. Nam anceps dicitur, quod
in ambas partes capi posse videtur; ac per hoc poeta
notat ipsum Ulysses, qui viribus longe impar Achilli,

ejus tamen arma sibi indueret. "Rifum tenetis amici? Rupertius mire se torquet, ut sensum aliquem extundat. Mox malit: *Sive conjugium quaeras, vel sacri in parte senatus esse velis, (nec enim — Ulyffes) Ancipitem seu tu magno discrimine causam protegere affectes:* (ita enim ei tum certe, vel omnino scribendum videtur pro *affectas*) *te consule* etc. mox in hunc modum: *Si tu causam ancipitem, seu magno discrimine protegere affectas:* vel ita: *Ancipitem seu (vel potius si) tu magno discrimine* etc. Prima ratio tamen ei praeferenda videtur. Sed haec omnia vana sunt; namque *anceps causa* est *causa magno discrimine*, neque hilum interest. Quis igitur Juvenalis tam absurde eandem vocem repetere potuit? Apage haec tam inficeta a cultissimo scriptore. Equidem invenio hic absurdissimum glossema in verbis:

nec enim lorica[m] poscit Achillis
Thersites, in qua se transducebat Ulixes
Ancipitem.

Sed ne forte quis dicat, verba molesta e contextu ejicere, esse sane facillimam rationem, se ex iis expediendi, age nostram sententiam paucis stabilemus: Primum facile est intellectu vocem *ancipitem* esse glossam, qua aliquis explicare voluit verba *magno discrimine*; deinde verba:

nec enim lorica[m] poscit Achillis
Thersites, in qua se transducebat Ulixes,
notula sunt ludi magistri exempli loco margini adscripta, et inepta, nam, ut jam Flavius observavit Conj, 31.,

Thersites interfectus fuit ab Achille igiturque illi armorum certamini interesse non potuit. Hanc notulam tamen postea aliquis, assumpta voce *ancipitem*, in numerum redegit et contextui inseruit. Praeterea verba molesta e medio versuum tolli possunt, neque litera mutanda est, quod sane, ubi aliae rationes adsunt haud levis momenti est. Quam ob rem mihi sententiam suam non persuasit v. cl. Mitscherlich: qui notissimos versus Hor. Car. 4, 4, 18—22., quos spurios esse voluit Jani cum aliis, defendere studet. Satis, opinor, id, quod volumus, probavimus, restat, ut de singulis verbis paucula adjiciamus. Tu v. 32. usurpatum est eodem modo, de quo dicemus ad Sat. 6, 172. Pro *affectas* legere vult Rupertius *affectes*, quia praecedat *quaeras et velis*, ut modi sibi respondeant. Talis vero modorum mutatio, usitatissima est, cf. Cort. ad Cic. Ep. ad div. 12, 2, 7. Munker. ad Hygin. fab. 148. Plane similis locus est Quint. Decl. 14: „*Si quantum affirmas, miserearis et diligis*“ ubi unus Codex *miseraris*, quod non placere debet Munkeri l. l. Obiter et Ciceronem molesto glossemate liberabo, quod mihi deprehendisse videor de senectute Cap. 16: „In agris erant tum senatores, et iidem, senes: siquidem aranti L. Quinct. Cincinnato nunciatum est, eum dictatorem esse factum: cujus dictatoris jussu magister equitum C. Servilius Ahala Sp. Maelium, regnum appetentem, occupatum interemit. A villa in senatum arcessiebantur et Curius et ceteri senes“ etc. In his verba: „cujus dictatoris jussu magister equitum C. Servilius Ahala Sp.

Maelium, regnum appetentem, occupatum interemit⁶⁶ manum interpolatoris redolent. Primum enim falsum est, hoc factum esse jussu dictatoris, cf. Wetzel, deinde quaeri potest, quonam consilio Cicero haec verba adjecerit: Laeliumne et Scipionem factum ali- quod ex historia Rom. docere voluit? Sed nunc non erat locus et talia certe notissima; an Cincinnati dig- nitatem augere voluit? Sed gratiam facimus talis ho- noris, ubi alterum aliquid facere jubes, dum tu ipse in tuto es. Interrumpunt denique haec verba ora- tionis filum, ut quisvis facile sentiet, qui attente lo- cum perlegerit. Et in sequentibus verba: *ex quo, qui eos arcessabant, viatores nominati sunt, me non magnopere delectant. Judicent peritiores.*

Sat. 6, 602 — 605.

Transeo suppositos et gaudia, votaue saepe
Ad spurcos decepta lacus, atque inde petitos
Pontifices, Salios Scaurorum nomina falso
Corpore laturus.

„Vulgo post Pontifices distinguunt: sed ellipsis co-
„pulae et dura est. Poëta *Pontifices Salios* posuisse
„videtur pro, Salios summos sacerdotes; quo tamen
„sensu nemo *Pontifices* dixit. Forte legendum *Pon-*
„*tifices altos*, h. e. maximos.“ Haec Rupertius, quae
viro cl. excidisse nollem; Pontifices Salios pro Salios
summos sacerdotes nemo dixit nec potuit, et talis
Ellipsis copulae et usu optimi cujusque firmari potest,
Tacitus Annal. 2, 55: *cum veteres Centuriones, severas
Tribunas demoveret.*

Idem hist. 4, 42: *quomodo senes nostri Marcellum,
Crispum, juvenes Regulum imitentur.* Caesar bel. civ.
1, 24: *servos, pastores armat, atque his equos attribuit,*
quo loco tamen Davisium quoque ellipsis copulae of-
fendisse videtur, qui in Addendis deleta virgula le-
gendum credit: *servos pastores armat*, male si quid
video.

Caesar bell. civ. 1, 29: *Interea veterem exercitum,
duas Hispanias confirmari.*

Cicero de amicit. Cap. 11: *At vero Tib. Grac-
chum sequebantur C. Carbo, C. Cato, et minime tum
quidem Cajus frater, nunc idem acerrimus.*

Praeterea maxime in Consulium nominibus haec
ellipsis usitata est. Tacitus Annal., 3, 52: *C. Sul-
picius, D. Haterius coff. sequuntur.*

Florus 3, 23: *Marco Lepido, Quinto Cato Con-
sulibus.* ibid. 4, 2: *Quinto Metello; Lucio Afranio Con-
sulibus*, cf. de his Ducker, et Oudendorp. ad Sueton.
Aug. 5. Neque tamen in hoc uno loco displicet Ru-
pertio ellipsis copulae, sed etiam in multis aliis et
assentientes fere habet Schraderum et Jacobf. vv.
clariss. indeque inutilibus conjecturis haud pauca
apud Nostrum vexata. Operae pretium igitur erit
totam hanc quaestionem de ellipsi copulae hic absol-
vere. Juvenalis asyndeta amat, a quibus nec alii
scriptores abhorrent, cf. Gronovium et Drakenborch.
ad Liv. 10, 35. et 27, 16. Oudendorp. ad Lucan. 1,
155. Ut igitur multa apud Nostrum correxerint Cri-
tici illi, tamen multa restant, quae effatorum suorum
inmemores intacta reliquere. Jam age omnia loca,

ubi copula partim deest partim deesse debet afferamus: Sat. 3, 215. 216.

Ardet adhuc, et jam adcurrit, qui marmora
donet,

Conferat impensas.

Nil hic, viri docti Sat. 10, 99—102.

Hujus, qui trahitur, praetextam fumere mavis,
An Fidenarum, Gabiorumque esse potestas,
Et de mensurâ jus dicere, vasa minora
Frangere pannofus vacuis Aedilis Ulubris?

Nihil quidquam hic annotatum invenio, ut nec Sat.
13, 131—133.

Nemo dolorem

Fingit in hoc casu, vestem deducere fumam
Contentus, vexare oculos humore coacto.

Plura ejusmodi huc fortasse trahi possent, sed jam
ad cetera: Satir. 4, 63.

Ut cessit, facili patuerunt cardine valvae,
Exclusi spectant admissa opsonia Patres.

Male Jacobf. legere vult: *valvae et.* Sat. 5, 141—144,
ipse loquaci

Gaudebit nido; viridem thoraca jubebit
Afferri etc.

Rupertius mavult: *et thoraca* quod habet Lubinus.
Satir. 6, 206. 207.

Si tibi simplicitas uxoriam, deditus uni
Est animus,

Sensum ex parte jam vidit Grangaeus: Si unam uxorem habere constituisti etc. ironiam quam videt eundem non invenio. Rupertius autem ne copula desit aut *Et* pro *Est* legere vult, vel interpungere: *Si tibi (simplicitas uxoriam) deditus uni est animus.* Jacobs mavult:

Si tibi simplicitas uxoriam, deditus uni

Si est animus etc.

Omnibus his non opus. Sat. 6, 429—431.

Dum redit, et lato terram ferit intestino

Marmoribus rivi properant, aurata Falernum

Pelvis olet.

Rupertius pro *aurata* recepit lectionem multorum Cod. mss. et vet. ed. *aut lata*, nimirum, ne copula desit, sed eam ipsam ob causam *aurata* retinendum, quod nobis aptius videtur. Satir. 6, 551.

Pectora pullorum *rimabitur*, exta catelli.

Rupertius restituit ex Cod. *rimatur et.* Orationem scilicet ita fieri concinniozem, copula non omissa. Sat. 6, 647—649.

quoties facit ira nocentem

Hunc sexum, rabie jecur incendente feruntur
Praecipites.

Rupertius *et rabie* e mss. Sat. 7, 88. 89.

Ille et militiae multis largitur honorem,

Semestri vatum digitos circumligat auro.

Schrader emendat *largitus*, quod probat Rupertius aut legere vult: *Semestri et vatum.* Jacobs suspicatur: *honorem et.* Sat. 8, 36. 37.

Nomen erit pardus, tigris, leo, si quid ad-
huc est,

Quod fremat in terris violentius.

Schrader: *seu quid adhuc*, adstipulante Rupertio.
Sat. 8, 48 — 50.

folet hic defendere cauffas

Nobilis indocti, veniet de plebe togata

Qui juris nodos, et legum aenigmata solvat.

In paucis admodum *msf. venit et*, quod rectius putant
Schrader. et Rupertii. Sat. 8, 65 — 67.

dominos pretiis mutare jubentur

Exiguis, trito trahunt epirhedria collo

Segnipedes.

Ex *msf. Rupertii. tritoque.* Sat. 14, 102, 103.

Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti,

Quaerit ad fontem solos deducere verpos.

Dilectam copulam inculcare vult Rupertii legens *co-*
lenti et. Sat. 15, 134 — 136.

Plorare ergo jubet cauffam dicentis amici,

Squaloremque rei, pupillum ad jura vocantem

Circumscriptorem etc.

Hujus loci diversa ratio est, audiamus Rupertium:
„ importuna est particula *que*, voci *squalorem* adnexa,
„ quae vel adjungenda erat $\tau\phi$ pupillum, si tres h. l.
„ res miseratione dignae memorantur, vel plane
„ omittenda etc.“ Sed et hic vulgatum tueor idque
exemplis qualia habes apud Virg. Aen. 8, 619 — 621.

— — interque manus et brachia versat.

Terribilem cristis galeam flammisque vomem-
tem

Fatiferumque enses, lorica ex aere rigem-
tem etc.

Idem Aen. 11, 169 — 171.

Quin ego non alio digner te funere Palla

Quam pius Aeneas, et quam magni Phryges
et quam

Tyrrhenique duces, Tyrrhenum exercitus
omnis.

Haud ignoro quidem hunc postremum versum qui-
busdam de mendo suspectum esse clarissimumque
Heynium eum spurium putare, sed adhuc in vulgata
acquiesco.

Sed quid ad alios scriptores provocemus; quum
et Noster simile exemplum habeat, ubi nihil Rupertii:
Sat. 12, 46. 47.

Adde et bascaudas, et mille escaria, multum
Caelati, biberat, quo callidus emtor Olynthi.

Simile exemplum, ubi *aut* deesse putant, habes Sat. 8,
26 seqq.

— — — Salve Gaetulice, seu tu
Silanus, quocumque alio de sanguine, rarus
Civis et egregius patriae contingis ovanti.

Schraderus corrigit: *quorumve* probante Rupertio.
Sed plane hoc modo eadem Sat. 133. loquitur Juve-
nalis.

Et nos ergo manum ferulae subduximus, et nos
 Consilium dedimus Sullae, privatus ut altum
 Dormiret. Stulta est clementia, quum tot
 ubique

Vatibus obcurras, periturae parcere chartae.

Rupertius, quod ex argumento Satirae praemisso videre licet, totam sententiam pervertit. Sensum totius loci a vers 1 — 18. statuit hunc: Poëtam causas memorare, quae eum ad scribendum compulerint: Primum ei aures fere obtusas esse perpetuis poëtarum recitationibus, sibi igitur temperare non posse, quin ipse aliquid scribat ~~itaque~~ recitet, ut eos eadem audiendi molestia afficiat, praeterea sibi non deesse facultatem scribendi, quia magnam rerum copiam ex historia tum vera tum fabulosa teneat easque verbis exprimere possit, quia Grammaticorum Rhetorumque scholas frequentaverit denique nihil interesse aliorumne poëtarum, quorum maximus numerus sit, an sua manu pereat charta. Sed haec perversissima sunt. Versus 7 — 14. arte cum prioribus cohaerent et poëta alia omnia refert, quam ideo se adscribendum contulisse, quia magnam rerum copiam ex historia vera et fabulosa habeat. Cum indignatione potius dicit, tantum gregem poëtarum et recitatorum esse, qui res fabulosas tractaverint, ut plures locos, jam melius cognitos haberet, quam alii domum suam, ut accurate sciret, quid venti agerent, qualis fuisset pugna Centaurorum cum Lapithis, quandoquidem haec perpetuis jactarentur recitationibus, omnesque

poëtae summi aequae ac minimi in his decantandis sedulo laborarent. Si igitur haec omnia legenda sunt cum indignatione, quod de versu 14. ipse statuit Rupertius Britannicum sequens, quomodo Juvenali in mentem venire potuit, causam cur scribendi consilium cepisset proferre, quod recitationibus poëtarum historiam fabulosam veramque didicisset. Gratiam profecto iis fecit talis doctrinae, et indignatur, quod has res tam saepe audire coactus fuerit. Sed et aliae causae adsunt, quae impediunt, quo minus hanc poëtae mentem esse putemus. Primum si dicere voluit, se ideo scribere velle, quia probe cognitam haberet historiam fabulosam, et quia in scholis Rhetorum Grammaticorumque fuisset, parum scite id fecisse putandus est. Quae causa enim, ut, dicens se historiam fabulosam tenere, tam copiose varias res, quae ad historiam fabulosam spectent, proferat, quum se fuisse in scholis Grammaticorum et Rhetorum, verbo tantum attingat? Et in Satiris, puto, nulli fere usui historia fabularum. Tum nos vers. 15. cum vi repetitum nonne clare ostendit, hic novam sententiarum seriem esse, quae cum praecedentibus non tam arte cohaereat? ut breviter dicam non causam tradit, cur scribere possit, sed cur scribere coactus sit. Versuum 15 — 19. sensus hic est: Quae quum ita sint i. e. quum saepissime vexatus et cruciatus sim a Poëtis carmina sua recitantibus, et ego Grammaticorum scholas frequentavi, et ego declamavi; eo consilio, ut aliquando scribere illosque, qui mihi tantum fastidium creaverunt, vicissim ve-

xare possim. Argumentum igitur v. 1—18. hoc modo constitui debet: Non amplius ferendum esse, aequo animo semper audire tantum sua opera recitantes poëtas nihilque vicissim scribere; saepissime se vexatum esse carminibus epicis, fabulis, aliisque. Horum poëtarum carminumque tantum numerum esse, ut plures loci ab iis celebrati sibi notiores jam sint, quam aliis domus sua, ut vel sexcenties poëtas clamitantes audiverit, quid venti etc. Hanc ob causam et se Grammaticorum Rhetorumque scholas frequentasse, ut scribere et recitare vicissim posset. Haec univérse de sensu loci dixisse sufficiat; restat, ut dicamus de singulis.

v. 7. *pro lucus Martis* conjecit Flavius Conjectaneorum cap. 29. luctus Martis, ut respiceretur ad Nernis carmen de bello Trajano. Rupertius huic praefert *ludus Martis*, ut intelligantur bella, quae canere solerent poëtae. Sed hae conjecturae non solum non necessariae, quod ipse significare videtur Rupertius, sed prorsus ab hoc loco alienae sunt. Neque enim hic sermo est de factis (ludo, luctu), sed de locis. Quenam, quaeso, comparatio: nullus novit domum suam melius, quam ego bella aut incendia? Dixisset, opinor, nullus accuratius tenet res gestas suas, quam ego bellum etc. vel alia ratione magis congruente. Quis Martis lucus intelligendus sit, decerni quidem non potest, sed inde non sequitur, locum esse corruptum, *Verbis: Quid agant venti, quas torqueat umbras Aeacus* fortasse perstringuntur versificatores, qui se ad imitationem Aen. Virg. composue-

rant,

rant, ubi sermo est de tumultibus ventorum et de Aeaco inferorum iudice. Multi interprete nugantur. v. 15, *ergo* explicat Rupertus, *tum deinde*, vulgarem enim verbi notionem hoc loco non convenire, sed ex explicatione, quam supra dedimus, elucebit, eam vel optime convenire. *Manum ferulae subducere*, si Grangaem et, qui eum sequitur, Rupertium audimus, proverbialis locutio est de iis, qui scholae valedixerunt. Aliter ea cepit Wernsdorf ad Col. de cultu hortorum v. 21. in Poët. min. Tom. 6. p. 36: „et nos in disciplina ludimagistri fuimus, et manum ferulae praebere coacti, illam metuentes saepe subduximus.“ Minus apte dicit Rupertus. Sed Wernsdorffii ratio unice vera est, id, quod liquide probari poterit ex imitationibus hujus loci. Macrobius 3, 10. Et nos manum ferulae aliquando subduximus et nos cepimus Pontificii juris auditum, i. e., ego aliquando fui in scholis. Sidonius Ep. 2, 10: Nam cum videmus in hujusmodi disciplinam juniorum ingenia succrescere, propter quam nos quoque subduximus ferulae manum, copiosissimum fructum nostri laboris adipiscimur. Clarius hoc demonstrat Hieronymus in Apol. ad Domnionem: Et nos didicimus literas, et nos saepe manum ferulae subduximus. Vox *saepe* optime probat non cogitandum esse de iis, qui scholae valedixerunt. Fuit sine dubio proverbialis locutio de iis, qui in schola erant, joci causa inventa. In verbis: *privatus ut altum dormiret*, male ingeniosus mihi videtur fuisse Rigaltius putans, Romanis exprobari turpem ignaviam, passis Sullam post tantas crudelitates, privatum esse.

Ad verba *periturae chartae* apte, puto, comparari possunt Plin. Ep. 7, 2: „impetrare aliquid perituri temporis;“ ubi vide Gierig. Imitatus est locum Enochius in praefatione Carminis ad Faustum: „periturae, ut dictum est, chartae non peperci.“ Cf. Gronov. observ. 2, 22.

20.

Per quem magnus equos Aurunca flexit alumnus.

Flectere praecipue usitatum est de ludis Circensibus. Cf. Marklandum ad Statium p. 273. et Burmannum Secundum ad Propert. 3. lib. 1, 46.

24. 25.

Patricios omnes opibus quum provocet unus,
Quo tondente gravis juveni mihi barba sonabat.

Provocare non simpliciter est *certare*, quod putat Rupertius, sed *certare* cum certissima vincendi spe. Cf. Gierig. ad Plinii Panegyri. Cap. 51. *Barba gravis* rectius explicatur a Grangaeo: fastidiosa, quia juvenes imberbes eo tempore Romae pluris aestimabantur; Rupertius: magna et horrida, unde sonabat. Sed ad meum sensum nihil esset frigidius, quam memoratio barbae magnae hoc loco, neque in verbo *sonabat* argutandum, quod fortius est, quam cadebat aliaque.

26—29.

Quum pars Niliacae plebis, quum verna Canopi
Crispinus, Tyrias humero revocante lacernas,

Ventilet aestivum digitis fudantibus aurum,
Nec sufferre queat majoris pondera gemmae.

In his verba: *Tyrias humero revocante lacernas* multum negotii crearunt Interpretibus. Vir incomparabilis Joh. Fred. Gronovius, cui omnes principatum in his literis concedunt, Obser. Lib. 2, 19. explicat: adstrictas et religatas fibulis habente. Sed ipse non multum huic explicationi tribuisse videtur, et, ut verum fatear, vix cuiquam placere potest. Ferrarius de re vest. 4, 13. putat: *Tyrias lacernas* esse leviores et tenuiores, quas per aestatem delicati gestarent, harumque plures de die mutasse Crispinum, ut Zoilus ille Martialis in hora mutavit Syntheses; in hujus sententiam se inclinare profitetur Rupertius; sed, si quid video, haec explicandi ratio plane aliena est ab usu loquendi. Graevium, qui conjecit:

lacernas

Ventilet aestivo digitis fudantibus auro.

jam satis refutavit Rupertius. Igitur amplius quaerendum est, et, ni fallor, locum recte explicatum dabimus. Sensum statuo hunc: cujus mollis humerus revocat Tyrias lacernas, i. e., postulat ob mollietatem, ut deponantur lacernae graviores et crassiores, quas per hyemem gestaverat, induanturque tenuiores et leviores, quas semper aestate gestare solebat, *revocat* dicit Juvenalis, quia jam proxima aestate et saepius eas gestaverat, sed incipiente hyeme deposuerat, nunc, quum rursus aestas est, revocat, i. e., resumit aestivas. Revocari enim dici-

tur, quod aliquamdiu intermissum, ad pristinum morem et usum reducitur. Cf. Ducker ad Sueton. Vesp. cap. 16. Plures ob causas igitur male audit Crispinus, quia nec humerus pati possit graviores lacernas, nec digiti magnos annulos, sed utraque pro diversitate anni temporum diversa sint. Vide, quanta vis insit sententiae, quam doleo, Interpretes non recte cepisse.

45 — 50.

Quid referam, quanta siccum jecur ardeat ira,
Quum populum gregibus comitum premit hic
spoliator

Pupilli prostantis? et hic damnatus inani
Judicio (quid enim salvis infamia nummis?)
Exsul ab octava Marius bibit, et fruitur Dīs
Iratīs; at tu victrix provincia ploras?

Premat habent plures Manuscripti et veteres editiones, quod Rupertius probaturus fuisset, nisi sequeretur *bibit* et *fruitur*. At ob id ipsum recipiendum, nam talis mutatio modorum non rara est, et saepius inveniretur, nisi talia corrupta essent ab imperitis librariis. Cf. Corte ad Cic. Ep. 12, 2, 7., Muncker ad Hygin. Fab. 148. Ad verba *fruitur diis iratis* i. e. voluptatem ex eorum ira capit. Cf. Schwarz et Gierig ad Plinii Paneg. Cap. 34.

58 — 64.

Quum fas esse putet curam sperare cohortis,
Qui bona donavit praefebus, et caret omni
Majorum censu, dum pervolat axe citato

Flaminiam; (puer Automedon nam lora tenebat,
Ipse lacernatae cum se jactaret amicae)
Nonne libet medio ceras implere capaces
Quadrivio?

Ita distinxit Rupertius. Quaeritur primum, quis intelligendus sit. Hoc autem, ut multae aliae res apud Nostrum, quae ex historia illustrandae essent, obscurum est. Britannicus putat Fuscum notari, Mancinellus Tigellinum. Putem posteriorem ob ea, quae Tacitus de eo refert; tamen de eo cum nullo contendam. Sed, ut hoc incertum est, fortasse verborum constructionem expedire et sensum meliorem eruere possumus. Verba: *dum pervolat axe citato Flaminiam*, refert Britannicus ad proxime antecedentia, ut hoc dicatur: consumpsit bona sua, dum in gratiam Neronis aurigat. Sed vix puto Tigellinum, aut quisquis intelligendus est, si Neroni aurigae officium praestitit, id suo aere fecisse. Suspicio potius sententiam hic revolvi ad membrum primum, ut hic sensus prodeat: Quum is, qui omnia bona dilapidavit, praefecturam Praetorianorum speret, quia imperatoris auriga est. Talem constructionem non inauditam esse, docent interpretes ad Tacit. Ann. 1, 7. Praefepia h. l. Iupanaria esse suspicatur Plathnerus, teste Rupertio, hoc et mihi placet, arridebat item Doufae in Praeacid. ad Petron. Lib. 3. Cap. 8. Praeterea sic verba distinguam:

— dum pervolat axe citato

Flaminiam puer Automedon, nam lora tenebat,
Ipse lacernatae cum se jactaret amicae.

sublata parenthesi, quam fecit Rupertius. Constructio hoc modo melius procedit. *In quadrvio* male cepit Rupertius hoc modo: ubi quatuor viae adeoque plura eo carmine digna, et ab omni parte sub aspectum veniunt. Haec aliena. Rectissime jam Grangaeus: Palam, sine timore.

73.

Aude aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum,
Si vir esse aliquis.

Quod Rupertius primo loco dicit: Poëtam significare velle, hoc esse nunc hominum vulgare dictum, hanc esse communem populi sententiam, ne in mentem quidem cuiquam venire debuit, ut sequentia satis arguunt, igitur ne verbum quidem addam.

v. 80.

— quales ego, vel Cluvenus.

Hujus Cluviени non alibi fieri mentionem dicit Rupertius. Recte, nisi vera est conjectura viri summi Joh. Fred. Gronovii, qui apud Ennodium Lib. 5. Ep. 8. in verbis: „Accipe igitur risum. motura poemata, et „Glovidenum tuum te solum agnovisse contentus a publico rigore me subtrahe.“ pro *Glovidenum* corrigit *Cluvenum*; item in praefatione carminis ad Faustum: „Ad Camaenalem ignominiam, quibus nunquam *Glubidenus* deest: idem pro *Glubidenus* legit *Cluvenus*. Cf.

virum summum in obser. 2, 22. Hae conjecturae mihi quidem maxime probantur.

v. 84.

Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas.

Rigaltius de satira Juv.: „Inter narrandum innuit futile esse ac perabsurdum, quod poëtae fabulantur, extinctis olim diluvio ceteris animantibus, Deucalionem et Pyrrham conjuges, ob morum sanctitatem, servatos tanquam exempla reparandae posteritati, aitque nec Pyrrham quidem ulla fuisse castimonia commendabilem, sed potius magam et lenam, quae projectis post terga sua saxis nudas puellas ediderit, quas manibus conciliaret.“

Probare hoc Rigaltii commentum videtur Rupertius, sed vereor, ne hoc venerit per portam eburneam. Nam ut vel maxime Juvenalis obscure notet homines sui temporis, tamen in caecis illis hoc perabsurdum esset.

v. 88.

alea quando

Hos animos?

Quos tandem? fortasse *δεικνύω*, de quo vide Ouden-dorp. ad Lucan. 1, 363? In hoc acquiescat, quicumque volet. Equidem vereor, ut locus sanus sit. Audiamus Rupertium explicantem: quando insana ludendi cupido hos et tot animos occupavit? vel potius, quando alea tantum affectus, studii et cupiditatis habuit, h. e., quando haec ludendi cupiditas tan

infana fuit? Haec ego e verbis elicere non possum. Alea tam nude, ubi requiritur comparativus, me semper offendit. Britannicus subaudiendum esse ait: magis vexavit, vel aliud quid. Ellipsis verbi satis usitata, sed ellipsis verbi cum *magis* exemplis demonstranda erat. Quid multa? nisi ex antecedenti *major* assumere velis comparativum, qui huc conveniat, et *hos δεμτιμως*, accipere: hos Romanos, de quo paulo ante, de emendatione cogitandum. In hanc sententiam magis inclino. Corrige:

alea quando

haec animos.

Videor mihi sic veram lectionem restituisse, ex qua optimus sensus efficitur. Quando haec alea, i. e., talis alea ut nunc est, talis aleae cupiditas homines, subintellige: cepit. Corruptus est locus ab imperitijs librariis, qui putarent, *haec* referendum esse ad *animos*.

v. 91.

**Proelia quanta illic dispensatore videbis
Armigero.**

Rupertius quidem satis magno verborum ambitu de hoc versu disputat, sed in his ambagibus, quem sensum ei statuat esse, vix assequi licet. Ex quibusdam tamen, quae assert, suspicari possumus, eum Juvenalis verba male cepisse. *Proelia* putat esse hoc loco: jurgia, rixas. Cum quo tandem? Cum ludentibus an eum servo dispensatore? Hoc postremum voluit Rupertius. Quamvis enim hoc non liquide dicat, tamen

quae mox ab eo proferuntur, nos dubitare non sinunt. Ad versus sequentes:

Simplexne furor sestertia centum

**Perdere, et horrenti tunicam non reddere
servo?**

annotat: Haec autem non verba dispensatoris, dominum perdentem objurgantis, sed ipsius poetae verba esse crediderim. Nonne haec luce clarius indicant, quod volo? Quis enim, nisi jurgia domini cum dispensatore significari putaret vel cogitare potuit haec esse dispensatoris verba? Satis, credo, demonstravi, Rupertium credidisse, dominum altercatum esse cum dispensatore. Sed hoc falsissimum est. Verba enim sic construenda essent: *quanta proelia videbis dispensatore armigero* et subintelligendum esset *cum*. Sed talis Ellipsis Latinis inaudita est. Quis unquam dixit: *Proelia habeo eo pro cum eo*. Optime jam Grangaeus explicavit: Quantas nummorum summas ludere videbis. Ludus enim aleae quodammodo proeliis comparatur; cum servus, qui talos fert, sit domus dispensator, penes quem sunt totius familiae nummi. *Dispensatore armigero* est Ablat. absol.

v. 94. 95.

quis fercula septem

Secreto coenavit avus?

Plane novam explicandi rationem in his instituit Ramiresius ad Martial. lib. Spect. Ep. 6. Sed audi eum ipsum: „Non notat sui temporis luxuriam eo nomine, quod septem fercula secreto coenarent: id

enim, si ejus temporis inspicias sobrium esset. Legimus apud alios insanam convivandi luxuriam, quae Juvenali notissima: sed acutum est argumentum a majori, ut ajunt. Avi nostri, quando secreto coenabant, quo hominum oculos vitarent, ne luxuriosi audirent, nunquam ita splendidi fuerunt, ut septem coenarent. Vos non secreto, sed publice innumera fercula coenatis." Haec ingeniose disputata sunt, sed fortasse vulgaris interpretandi ratio praestat propter v. 136.

v. 132 — 134.

Vestibulis abeunt veteres lassique clientes,

Votaque deponunt, quamquam longissima
coenae

Spes homini.

Locus ab interpretibus male habitus et paene conclamatus. Nonnulli, ut Henninius, ita distinguunt:

Votaque deponunt, quamquam longissima,
coenae,

Spes homini.

Tum verba hoc modo construenda: Votaque deponunt coenae, quamquam longissima spes homini. Quae Grangaeus explicat: Ea (spes) hominem laetum reddit et semper meliora expectantem ad mortem usque committatur. Sed si hoc accipiatur, ait Rupertius, verba potius sic transponenda: Votaque deponunt coenae, longissima quamquam spes homini et ita scribere mallet. Ut vero hunc sensum statuamus, quem voluit Gra-

gaeus, tamen verba cum Rupertio non transponenda, sed expediri possint per notam Synchronismum de qua vide Sanctii Minerv. Lib. 4, 11., ibique Penzonium, Oudendorp. ad Lucan. Lib. 6, 652. et lib. 8, 343., de Graecis D'Orvil. ad Charit. pag. 393. seqq. edit. Lips. Haec tamen ratio parum mihi probatur: igitur alia via ingredienda. Ego sic construo: *Votaque deponunt (coenae), quamquam longissima coenae spes homini.* Ad verba priora, vox *coenae* assumenda est ex *coenae* sequenti. Haec ratio, opinor, neminem offendet, non enim sine exemplis, et saepius multo duriora inveniuntur v. c. Tacit. Annal. Lib. 2. Cap. 71: „Si quos spes meae, si quos propinquus sanguis, etiam quos invidia erga viventem movebat,“ ubi bene monuit Ernestius, omissum esse verbum, ad quod referatur, *spes et propinquus sanguis*, id autem assumendum ex sequenti *movebat* in hunc modum: *si quos spes meae, si quos propinquus sanguis, movet vel movent.* Jam sensus verborum hic: Clientes omnem coenae spem abjiciunt, quamvis homines, ubi comedendi spes adest longissimum tempus expectando trahere possint. *Homini* non satis aptum videbatur Rupertio, indeque corrigere voluit *domini*. Sed *homini* bene se habet, et hoc loco universe accipiendum est pro *hominibus*. De cliente non cogitandum. Clientes, dicere vult, jam tantum temporis frustra in expectatione coenae consumpsere, ut diutius morari non sustineant, et tamen homines, ubi aliquid cibi accipiendum, quia hoc vita sustentatur, maxime animum durare possunt ad longissimam expectationem, id, quod in aliis rebus

non ita est. germanice vertam: Ermüdet gehen die Klienten weg, und geben alle Hoffnung der Mahlzeit auf, und doch kann der Mensch, wo es etwas zu essen giebt, recht lange warten, wenn ihm nur die Mahlzeit nicht entgeht.

150 — 158.

Dicas hic forsitan, unde

Ingenium par materiae? unde illa priorum
Scribendi quodcumque animo flagrante liberet
Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen?
Quid refert dictis ignoscat Mucius, an non?
Pone Tigellinum: taeda lucebis in illa;
Qua stantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et latum media fulcum diducit arena.

Versus satis perplexi, ubi non mirum est, interpretes in diversa abire. Omnes tamen nihil protulisse, quod satisfaciat, mihi quidem persuasissimum est. Tu vide, an ego rem expedierim. Poëta inducit aliquem sibi objicientem: Satiram hac tempestate scribere periculosissimum esse, quum pulchra libertas perierit. Hoc sic expressit:

Unde illa priorum

Scribendi quodcumque animo flagrante liberet
Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen?

In his priora nihil difficultatis objiciunt, sed tantum plus postrema:

Cujus non audeo dicere nomen.

quae varie exponuntur: Britannicus, quem sequitur Rupertius: „Ita libertas perit, ut non audeam, eam nominare, quasi nefas sit: nam ea non audemus nominare, quae foeda abominandaque sunt: sicque infelicem suorum temporum notat conditionem, quum omnino sublata libertate, omnia nutu imperatorum gererentur. Aliam viam ingreditur Grangaeus, qui haec verba poëtae esse vult respondentis: sibi licere cujusque nomen dicere, i. e., quemque notare, et parum se curare, Mucius vel quicumque alius sibi irascatur an non. Sed Grangaeus et Rupertius in eo peccant, quod verba: *Quid refert, dictis ignoscat Mucius, an non*, poëtae tribuunt, quod nullo modo, si quid iudico, fieri potest. Si enim poëta ei, quem sibi objicientem inducit, responderet. Quid refert, Muciusne mihi ignoscat, an non, plane sibi contradiceret. Objicit ille: periculosum esse hoc tempore, Satiras scribere, quum non liceat, homines simpliciter reprehendere, ut olim fecerit Lucilius, qui v. c. vehementer perstrinxit Mucium. Si huic poëta responderet: *Nihil refert, Mucius mihi succenseat, an non*, ineptulus esset. Nam ille dixerat, olim hoc poëtis licuisse, nunc non item, igitur nominandus fuit homo ex aetate Juvenalis, si poëta illum refutare vellet, quia ille, negaverat sine periculo notari posse homines hujus aetatis, quod olim Lucilio in Mucio et aliis licuit. At fortasse *Mucius* hoc loco pro quocumque nobili, quod interpretes volunt. Sed quam contortum hoc est, et quis inde sensus prodibit? Quid refert, utrum mihi nobilis aliquis populi ignoscat, nec ne? et ille

respondit: Pone Tigellinum etc. Sed et Tigellinus vir potens fuit, si non ex merito, tamen ad magnum honoris fastigium pervectus. Mucius igitur vir potens itemque Tigellinus, et Mucius Satira dignus et Tigellinus non minus. Qui igitur poeta tam inficeta proferre potuit? Si Mucium perstrinxeris, non est, quod metuas, si Tigellinum, in maximo versaris discrimine. Nam hic sensus efficitur, si interpretes sequeris, aut nullus. Sed alia adhuc restat interpretandi ratio, ab interpretibus prolata. *Mucius* fortasse pro mortuis. Hoc voluit cl. R., quandoquidem explicat: Quid refert, viros nobiles infectari, potissimum si mortui sunt etc. Attamen et hoc alienum est, siquidem vers. 170. 171. demum consilium capit, mortuos infectandi, postquam monitor satis demonstravit periculosissimum esse viventes vexare. Sequitur ergo, ut haec monitoris verba esse statuamus. In verbis, quae sequuntur, Graevius corrigit *audent* et ad marg. ed. Gran. erat *nunc* pro *non*, probante Flavio. His non opus. Omnia autem usque ad vers. 157. statuo esse verba monitoris hoc sensu: An tu eadem libertate, qua priores Satirici, homines vituperare poteris? Minime profecto. Vix audere possumus libertatem nominare, de ea loqui, timentes, ne poenas demus. Apud avos nostros aliter res se habebat, et Lucilius non curabat Mucium, si vel maxime succenseret, sed nunc magna rerum mutatio, et gravissimas poenas dabis, si Tigellinum laeseris. Vers. 154. praesentia esse pro imperfectis neminem offendet. Si verba ita intellexeris, nil video, quod vel acerrimo censori displiceat.

In vers. 157. mira lectionis diversitas. Veram poetae manum puto hanc esse:

taeda lucebis in illa,

Qua stantes ardent, qui fixo gutture fumant,

Et latum media fulcum deducis arena.

Haec confirmantur cod. msl. auctoritate, et tali modo etiam interpretatio optime procedet. Si Tigellinum famosis carminibus notaveris, tunica indueris molesta, stipesque per medium agetur guttur (cf. Seneca Ep. 14., ut jam monuit Brit.) et unco traheris per mediam arenam, cf. Plinius Paneg. 33. In diversis temporibus *lucebis*, *deducis*, nemo haerebit, nam diversa tempora jungi, saepissime jam probatum est, cf. summum Ruhnkenium ad Rutil. Lupum Lib. 1. Cap. 13. Joh. Fred. Gronovius ad Senec. de ira 3, 3. legere volebat: *lucebit*, ita enim se invenisse testatur in antiquissimis membranis in *Brisannia*. Praeterea legit *diducet*, et hoc demum modo explicare potuit, ut eum explicantem facit Henninius. Minime vero vulgatam ita exponere potuisset, quod putasse videtur cl. Rupertius.

v. 168 — 171.

Tecum prius ergo voluta

Haec animo ante tubas; galeatum sero duelli

Poenitet. Experiar, quid concedatur in illos,

Quorum Flaminia tegitur cinis, atque Latina.

Mira diversitas lectionis, in his verbis. Antiquissimi codices et Priscianus habent *anime*, quod probat Ri-

galtius, ut poeta se ipse adhortetur. Ruper. nihil adjicit, unde, quid de eo cogitarit, videre liceat. Sed quamquam haec lectio antiquissimis testimoniis confirmatur, tamen ab hoc loco aliena est. Nam verba *Tecum prius* — *Poenitet* sunt verba monitoris, et nullo modo poetae tribui possunt, alioquin nimis abrupta esset oratio, aut potius plane non cohaerent antecedentia cum iis, quae sequuntur: *Experiar, quid concedatur* etc. Non ignoro quidem, saepius abruptam esse orationem apud Nostrom, sed talis desidero exempla.

Sat. 2, 14. 15.

Rarus sermo illis, et magna lubido tacendi,
Atque supercilio brevior coma.

Optime haec postrema jam cepere Interpretes: sibi comam ita detondebant, ut brevior esset supercilio, quia hoc maxime Stoici facere consuevere, his enim similes videri voluere. Hanc expositionem sibi non placere affirmat Rupertius. Si quaeris, cur non? mira invenies: sententiam hanc male esse expressam, quia mentio fiat *supercilliorum*, horumque contractionem morositatem severitatemque prodere. Igitur quia *supercilium* saepius figurate usurpatur, propria verbi vis respici haud potuit? Hoc est egregie argumentari. Quia igitur aliorum sententia non placet, non dubitat, quin poeta false perstrinxerit philosophorum illius aevi singularem superbiam arrogantiamque, quam imprimis supercilio adducto et alte sublato prodiderint. Sed haec profus aliena. Nam

non sermo est de superbia, sed de simulatione, in omnibus, quae poeta ab initio Satirae usque ad hunc locum et in seqq. disputat. Hi ergo sibi ad cutem tondebant comam, ut revera Stoici viderentur, Cogita de superbia et pervertes totam sententiam.

15 — 17.

Verius ergo

Et magis ingenue Peribomius. hunc ego fatis
Imputo, qui vultu morbum, incessuque fatetur.
Pessime hunc locum tentavit Rupertius, dum pro qui legere vult quem. Quovis pignore certare ausim, si similem constructionem apud Nostrom invenisset, intactam non reliquisset, sed nunc ex conjectura eam poetae obtrudere non dubitat. Et quibus rationibus adductus? An difficilis nostra lectio? An ullo signo corruptelae suspicionem praebet? Minime vero. Vide mihi totam orationis seriem. Pessimi sunt illi homines, qui, quamquam sceleratissimam vitam agunt, tamen virtutis speciem praebere volunt; magis mihi placet is, qui sua vitia non callide occultare studet, et certe hoc nomine non culpandus est, quod et peccat et homines simul fallere studet, talem hominem ~~fero puto~~ non in culpa esse, sed potius fatum, quod eum ~~vel~~ ~~in~~ ~~vitium~~ ad peccandum impellit. Quid in his est, quod jure vituperari possit? Jam tenta Rupertii conjecturam ita reliquis jungere et explicare, videbisque, orationis seriem profus interrumpi: Fugienda sunt homines, qui vitia occultant; melius agit Peribomius; haec vitia, quae non occultat, fatis ex-

probro. Debes suspicari alia adhuc vitia memoratum iri, quae fato non impotentur.

29. 30.

Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
Concubitu.

Tragicum h. l. vult esse *horrendum*, nefandum. *Tragicum* vocari quidem etiam, quod a *Tragicis* describatur, aut dignum, quod a tragico poeta tractetur. Sed eam significationem esse ab hoc loco alienam, nam talem rem non esse posse argumentum tragoediae. Sed *tragicum* non per se habet significationem *horrendi*, nefandi, sed haec notio translata est a *tragoediis*, quia in iis ejusmodi res tractatae sunt. Ita concubitus tragicus h. l. qualis fuit Oedipi et Jocastae, eorumque historia tamen saepissime tractata est a *Tragicis*.

32. 33.

Quum tot abortivis fecundam Julia vulvam
Solveret, et patruo similes effunderet offas.

Similes patruo offas dicit, quia gravidam eam fecerat Domitianus, ut bene Britannicus. Sed Rupertius Grangaeum sequens: quia similes fuere patruo deformitate. Non puto hoc poetae in mentem venisse. Judicent alii.

77. 78.

Acer et indomitus, libertatisque magister
Cretice perluces.

Nescio, quid in mentem venerit cl. R. scribenti: *acer et indomitus* h. e. in libidinibus affectibusque animi, et *magister libertatis* immoderate vivendi licentiae, quam exemplo suo docet, et impunitatis flagitiorum, Quid mirum igitur, si Creticus et ipse flagitiosus intemperansque, et alios ad hanc vitam instituens veste tenui indutus erat? Quanto saniora avertit Grangaeus, qui haec refert ad stoicum philosophum eorumque *ἀποδείξαι*. Hoc modo nexum rationemque totius orationis turbari ait cl. R., quod mihi non ita videtur. Nam sermo erat de philosophis stoicis, de iis certe, qui id videri voluerunt, creticusque et stoicus videri voluit, et fuit patronus caussarum.

83.

Nemo repente fuit turpissimus.

Rigaltius et Pontanus in *msf.* invenere: *venit pro fuit*, quae lectio vera est. Rupert. tamen minus probat, quia Satirici doctiora non sectari soleant. At vid. Praefat.

104—107.

Nimirum summi ducis est occidere Galbam,
Et curare cutem summi constantia civis,
Bebriaci campo spoliolum affectare Palati,
Et pressum in facie digitis extendere panem.
Laborat hic locus prava distinctione; unde enim pendet vers. 106. et 107. Tu interpunge:
Nimirum summi ducis est occidere Galbam,
Et curare cutem; summi constantia civis,

Bebriaci campo spoliū affectare Palati,

Et pressum in facie digitis extendere panem.

Bebriaci campo quod habet Henninius cum aliis, verum videtur; sexcenties demonstratum est, Praepositionem saepe omitti. *In facie* praefero; neque enim verum est, quod vult R. structuram esse: pressum in faciem; junge: pressum panem extendere in facie.

Satira 3. v. 11 — 14.

Substitit ad veteres arcus, madidamque Capenam;

Hic, ubi nocturnae Numa constituebat amicae.
Nunc sacri fontis nemus, et delubra locantur
Judaeis, quorum cophinus, foenumque suppellex.

Veteres arcus sunt aquaeductus. Cf. Burmannum ad Petron. Cap. 44.

Voculam *hic* pessime sollicitavit Rupertius legendam censens *hinc*, quia lucus a porta Capena longe remotus fuerit, ut sensus sit: Hinc Umbricius progressus substitit paululum ad lucum Camenarum. Ac primum quidem, si dicitur factum esse quid ad aliquem locum, *hic* locus valde remotus esse potest. Sic loquimur de pugna ad Arbelam, et Arbela longissime aberat a campo illius pugnae. Neque hoc aliter fieri potest, ubi nullus locus celebris in vicinia, quo res gesta designari possit. Praeterea si vel maxime *hic* corruptum esset, tamen *hinc* multo magis alienum, ne quid gravius dicam. Vide totam sen-

tentiam e Rupertii conjectura: Dum Umbricii res componuntur, paulum substitit ad portam Capenam et tum paulum substitit ad lucum Camenarum. Nullus jam non videt maxime frigere v. 11., ubi Umbricius dicitur substituisse, nec fecisse, nec dixisse quicquam, sed paulum substituisse. Quis ferret hominem, qui, in describendo itinere aliquo, nobis semper narret, ubi in via paulum substiterit, quamvis nihil quidquam fecerit. Vulgata bene se habet, tamen interpunctionem mutandam censeo, puncto deleto post *amicae*, ut hic versus ad sequentia referatur. Post *Capenam* major distinctio facienda.

v. 31 — 33.

Queis facile est aedem conducere, flumina,
portus,
Siccandam eluviem, portandum ad busta cadaver,

Et praebere caput domina venale sub hasta.

Rupertius corrigit *quis* pro *queis*. In talibus autem contra omnium codicum fidem nihil temere mutandum censeo. Verisimile enim est, utramque formam in usu fuisse. *aedem* etiam capi posse de domo privata, praefracte negabat magnus Bentlejus ad Hor. Ep. 2, 2. 90., corrigens locum Gellii 4, 14., qui contrarium probare videtur. Huic se opposuit Jani ad Hor. Carn. 1, 30., contendens *aedes* in singulari etiam a scriptoribus aureae, quam vocant, aetatis usurpari de quavis domo. Sed omnia exempla, quae profert, nihil probant, et inepte laudat locum Tibul. 1, 10, 20.

Tunc melius tenere fidem, cum paupere cultu
Stabat in exigua ligneus aede deus.

qui alia omnia probat. Talem ducem tamen sequi non dubitabat Rupertius. Bentlejo suffragatur summus Ruhnkenius ad Vellej. Lib. I. Cap. 11. *Aedes* numero singulari proprie nihil est nisi cella, et quia templum deorum primum una tantum cella constabant, huc translata significatio. Cf. Gesnerum in thes. h. v., qui magna doctrina de his egit, et Gellii quoque locum a Bentlejo tentatum recte explicavit. Cl. Mitscherlich: qui Jano adstipulatur ad Hor. l. c., non persuadet. Jam in nostro loco nihil obstat, quo minus *aedem* accipiamus de templo. *Flumina, portus, siccandam eluviem* capio de aedificatione et purificatione. Hoc certe simplicissimum est. Neque enim video causam, cur cogitemus de vectigalibus, In verbis, quae sequuntur: *portandum ad busta cadaver, et praebe caput venale sub hasta*, cave tibi a contorta Rupertii interpretatione, Libitinarum et Mangones ditissimi esse potuerunt. De loquendi formula *praebe caput venale sub hasta*. Cf. Seneca de ira 1, 2. „Principum sub civili hasta capita venalia.“

54—57.

Tanti tibi non fit opaci

Omnis arena Tagi, quodque in mare volvitur
aurum,

Ut somno careas, ponendaque praemia sumas
Tristis, et a magno semper timearis amico.

Praemia ponenda varie interpretantur; mox praemia ab amico proponenda, promittenda, mox praemia recusanda, detestanda, non sumenda. Hoc postremum praefert Rupertius; sed equidem vereor, ut id usus loquendi ferat. *Praemia ponere* semper est *proponere*. Cf. Interp. ad Phaed. 1, 14, 9. Quocumque modo tamen verba accipias, subabsurdum aliquid videtur prodire. Vide mihi totam sententiam: Si quis et ingentem pecuniae vim tibi dare velit, tu tamen ne commovearis, ut praemia ab eo sumas, i. e., si quis vel maxima praemia tibi dare velit, tu tamen ne movearis, ut praemia sumas. Ridicula hercule sententia: maxima praemia ne te commoveant, ut praemia accipias. Haec tam absurda evitabis, si *praemia ponenda* mecum explices: praemia, quae magnus amicus conficio dat, ut aliis proponat ad scelus aliquod perficiendum. De formula *tanti est* cf. Burman. Sec. ad Prop. 3, 18, 3.

72.

Viscera magnarum domuum dominique futuri.

Viscera hos homines, fortasse dici putat Grangaeus quod tanquam viscera omnia absorbeant. Haec absurda. *Viscera* etiam sensu bono de amicissimo apud Marium Victorem in epistola ad Salm. v. 5. *Mea viscera*, i. e., mi amico. Cf. Wernsd. Poët. lat. min. Tom. 3.

98. 99.

Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illis,
Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Haemo:

Nec tantum coniecit Schraderus, et ita habet Codex unus. Cave quidquam mutes. *Tamen* est pro *tandem*. Cf. Ruhnken. ad Rutil. Lup. 1, 14. et quos laudat Pafferat. et Broukh. ad Propert. 2, 1, 76.

162.

Quando in consilio est Aedilibus?

Recte haec superiores Interp. Ne infimi quidem iudices et magistratus eum consilii suis admittunt. Quod cl. R. addit, fortasse eo respici, quod iis fuerit cura fornicum et popinarum et scortorum, hoc plane nihil ad rem; neque ullam causam video, quae nos impellat, ut id statuamus.

186 — 189.

Ille metit barbam, crinem hic deponit amati;
Plena domus libis venalibus. Accipe et istud
Fermentum tibi habe: praestare tributa clientes
Cogimur, et cultis augere peculia servis.

Misere hunc locum vexavit ac, quod proverbio dicunt, nodum in scirpo quaerit novissimus editor. Vulgatam sic explicat: *Ille* cliens *barbam* primam puero, quem patronus in deliciis habet, *tondet*; *hic amati* pueri *crinem* primam barbam in templo *deponit*. Verbum *deponere* hoc sensu linguae convenientius esse putat, quam si accipiat pro *metere*. Attamen verbum *deponere* pro *deo aliquid dicere*, sic simpliciter positum se legere non meminit, neque causam videt, cur alius, non amatus ipse crinem hujus dicaverit. Igitur vix dubitat, quin *amatus* pro *amati* scriben-

dum sit, ut hic sensus eliciatur: si vel ille servus, s. puer amatus domino dilectus, barbam, vel hic crinem ponit. Sed yanus viro docto haec omnia finxerit error. *Ille* non cliens, sed patronus, dives, metit barbam amati, i. e., metendam curat, vel hujus amato metitur barba; saepissime dicimur id facere, quod per alium faciendum curamus, ut ipse R. ad Sat. 6, 481. var. lect., ubi *verberat* de femina, quae verberandum curat; ita *occidit* hac ipsa satira 3, 37. et Virg. Aen. 8, 644.

Raptabatque viri mendacis viscera Turnus.
Sed pudet in re notissima exempla cumulare. *Crinem* hic *deponit amati*, i. e., capillum tondet; non *barbam*, et *deponit* capiendum, ut modo dixi.

Accipe, et istud

Fermentum tibi habe
non possunt esse verba clientis, quod putat R. sane subabsurdum esset, clientem hic loquentem inducere. R. conjectura: *Accipe et istud, Fermentum ac tibi habe*, non opus.

194 — 196.

Nam sic labentibus obstat
Villicus, et veteris rimae contexit hiatus,
Securos pendente jubet dormire ruina.
Scabri hic aliquid inest in structura, ut bene jam observavit Rupertius, qui tamen verum non vidit, dum pro *jubet* scribere vult *jubens*. Sine conjectura locum sanitati suae restituam. Plures cod. mss. et veteres editiones, teste Rupertio, habent *cum texit*

pro *contexit*; hoc recipiendum est, et hoc modo omnia optime procedunt. In errorem induxit librarios exquilita, et minus cognita significatio vocis *sc* quod h. l. dictum est pro *negligenter, languide*. De qua hujus vocis potestate cf. Passer. et Broukhul. ad Prop. 1, 3, 34. Jam sensus: nam negligenter sane Praefectus urbi impedit, quo minus aedificia ruant, et cum texit hiatum — jubet securos etc.

197.

Vivendum est illic, ubi nulla incendia, nulli Nocte metus.

Schraderus conjecit: *multa incendia, multi nocte metus*, quod placet Rupertio, non item mihi; vulgata enim multis nominibus praefereunda. Dicit Umbrius: domicilium quaerendum esse, ubi nulla incendia metuenda, nulla pericula noctis. Jam adjiciendum erat: hic Romae talia semper metuenda; sed ea omittit poeta, qui brevitatem amat, et statim pergit: *Jam posuit aquam* etc., quasi cum maxime incendium videret.

207.

Et divina opici rodebant carmina mures.

Opici mures cur dicantur, difficilis quaestio est. Maxime tamen inclino in eorum sententiam, qui mures joci causa opicos dici volunt, quasi graecarum literarum rudes. Rupertius putat, *opici* fortasse esse Genitivum, intelligendumque esse Ennium, quia hic trium linguarum, Oscae, Graecae, ac Romanae peritus

fuisse dicatur. Sed quis unquam hanc ob rem Ennium nominavit Opicum. Melius esset intelligere Livium Andronicum, sed et hoc non placet. Isaac Vossius conjecit *Epici* pro *opici*, ut intelligeretur Hermerus. Cf. Burman. ad Anth. Tom. 1. p. 357.

Sat. 3, 215.

Ardet adhuc, et jam accurrit, qui marmora donet etc.

Vetustissimi codices et ed. vet. habent *accurrit*, quod probo. *Occurrere* enim saepius de iis, qui subito adveniunt aliquo. Cf. Oudendorp. ad Sueton. Calig. Cap. 26. Difficilior lectio mutata in faciliorem.

218.

Haec Afianorum vetera ornamenta deorum.

Pro *haec Afianorum* multae membranae Phocaianorum et Faecafianorum. Faecafianorum habet vetustissimus Vossianus Leidensis, vetustus Oxoniensis et Scholiastes ineditus teste Burmanno ad Antholog. lat. Tom. 1. p. 608. Ex his facile efficitur, veram lectionem h. l. esse *Phocaefianorum*. Quae vox, quum librariis ignota esset, substituere, *Haec Afianorum*.

226. 227.

Hortulus hic, puteusque brevis, nec recte movendus

In tenues plantas facili diffunditur haustu.

Hic non temere quisquam haerebit; cl. R. tamen, ut aliquid dixisse videretur, voluit inserere qui ante in,

adjecta causa: hanc vocem facile excidere potuisse.
Lepida haec ratio.

283. 284.

— cavet hunc, quem cocchina laena
Vitari jubet.

Ex voce *laena* colligit Henninius, satiram hanc hieme esse scriptam, aut Umbricium hieme iter hoc fecisse. Nihil vidi infalsius. Si *laena* cum vi quadam dictum putas, nil significat, nisi haec flagitia praecipue hieme facta esse, ubi noctes longae et tenebrae hujusmodi scelorum copiam fecere. Neque tamen hoc pro certo affirmare aulam. De hac petulantia juvenum cf. Peto. Albin. in obit. Maec. 29. ibique Wernsdorf.

Sat. 4. 4.

Delicias viduae tantum spernatur adulter.

Ita invenitur hic versus in editione Ruper. Hennini. alii; sed non in editione Pulmanni, ut narrat Rupertius v. c. Enimvero *spernatur est vox nihili et recipienda est lectio multorum Cod. mss. et edit. aspernatur*. Praeterea quaero adhuc, quid sibi velit observatio cl. R.: „Viduae etiam univcrse dicuntur, quae sine marito sunt h. e. vel in nuptae, vel quarum maritus sive mortuus est sive absens.“ Hoc loco certe sermo tantum esse potest de iis, quarum maritus mortuus est. Harum amorem vitavit Crispinus, ne Ineri causa id facere videretur, ut jam aliis animadvertens,

v. 5.

Quid refert igitur, quantis jumenta fatiget
Porticibus? quanta nemorum vectetur in umbra?

Jugera quot vicina foro, quas emerit aedes.
Hoc modo ab omnibus interpungitur editoribus, ubi quaeri potest, quanam dicantur *jugera* vicina foro. Quidam praevante vet. schol. accipiunt de hortis in suburbio; ut *forum* dictum sit pro *urbe*. Hujus vero significationis requiro exempla. Nunquam simpliciter *forum* pro *urbe* usurpatur. Exemplum Nostri Sat. 11. 50. 51.

Cedere namque foro jam non est deterius, quam
Esquillas a ferventi migrare Subura.

quod Britannicus profert huc non congruere, quisque, vel me non monente, intelliget. Non opus esse *forum* de *urbe* intelligere putat cl. Rup. sed *laena* ipse nobis invidet sententiam, quod mirum, opinor, cuique accidet in tam vasto commentario. Fortasse locum cepit de hortis in media urbe Britannicum sequens. Tu mecum distingue in hunc modum:

Jugera quot vicina, foro quas emerit aedes.

Jugera vicina sunt agri aut horti in vicinia Romae, aedes vero in foro, i. e., foro imminentes, magni aestimatas esse colligi potest ex Taciti Annal. 3. 9: Fuit inter irritamenta invidiae domus foro imminens, festa ornatus conviviumque et epulae, et celebritate loci nihil occultum. Cf. et Hist. 3. 70: Cur enim e rostris fratris domum, imminentem foro et irritandis hominum oculis, quam Aventinum et Penates uxoris petisset.

Princeps equitum, magna qui voce solebat

Vendere municipes fracta de merce filuros.

Ita hunc locum exhibent plerique omnes msl. et editiones vet. corruptissime; in aliis *pacta*, *facta*, *farida*, *farta*. Graevius conjecit *pacta mercede*, ut de transpositum sit a librariis. Hanc conjecturam receperunt Henninius et Rupert. probatam etiam Nic. Heinsio ad Phaedrum 4, 21, 5. Equidem longe praefero egregiam Salmasii conjecturam *Pharia*, quae minus a vulgata recedit. *Pharia* merx etiam memoratur Statio Silv. 2, 1, 72, seqq.

Non te barbaricae versabat turbo catastrae,

Nec mixtus Phariis venalis mercibus infans,

Compositosque sales, meditataque verba locutus,

Quaesisti lascivus herum, tardeque parasti.

Dispersi protenus algae

Inquisitores agerent cum remige nudo.

Algae inquisitores Rup. explicat: „delatores ipsam quoque algam explorantes, ne piscator in ea lateat.“ Tu cum superioribus Interp. *alga* accipe de litore aut mari. Illa interpretatio nescio quid ridiculi habet.

donabitur ergo,

Ne pereat,

Bene cl. R. haec poetae verba esse putat sequens Britannicum, sed in eo, si quid video, fallitur, quod cum eodem statuit, post *pereat* subintelligendum esse *piscator*. Nimis durum hoc. Sensus totius loci: Quidquid egregii in mari capitur, donandum est imperatori, ne pereat, i. e., ne nobis vi eripiatur et ita ne gratiam quidem ineamus.

Exclusi spectant admissa opsonia Patres.

Varie haec exponuntur, neque de lectione satis constat; multi enim legunt *expectant* pro *spectant*, quod probat Prateus, qui explicat: Exclusi Senatores erant, forisque stant expectantes, quid inde fiat: Aliter locum cepit cl. Jacobs: „Patres, i. e., Senatores in Domitiani limine expectantes, et ab ejus adspectu exclusi, piscem vident ad dominum intrantem, dum ipsi sibi eundem honorem frustra exoptant.“ Haec quomodo ex verbis extorqueri possint, non assequor. Probo cum Rup. *spectant*, quod recte explicat: adspicere cum admiratione. Pessime vero idem exponit *exclusi* „urbe et arcessiti ab Imperatore.“ Exclusi erant ab adspectu Imperatoris. Designare hoc voluit poeta superbiam Domitiani, qui ne Senatoribus quidem liberum aditum concederet. Expectare hi ad fores debebant ut servi, dum vocarentur.

propera stomachum laxare saginis.

Et tua servatum consume in saecula rhombum.

Saginis ridicule dictum esse, nam *sagina* proprie esse cibum, quo reddantur animalia pingua, nobis narrat Grangaeus et eadem tradit Rup. Hoc unde colligant, non video. Nulla hic irrisio neque *sagina* h. l. univérse est cibus *exquisitior*, quod putat Rupert., sed rhombus, qui pinguis fuit. Ut haec obiter moneam, *in saecula tua* est: in tempora regni tui. *Saeculum* pro tempore regni alicujus imperatoris frequentatur hujus aetatis scriptoribus, maxime Plinio jun.

v. 69—71.

Ipse capi voluit. quid apertius? Et tamen illi
Surgebant cristae. Nihil est, quod credere
de se

Non possit, quum laudatur Dís aequa potestas.
In diversa abeunt Interpretes hunc locum exponentes. Recte a nonnullis accipitur in hanc sententiam. Libenter piscis se capi passus est; nihil certius: haec sunt verba piscatoris. Jam addit poeta: et tamen illi surgebant cristae, quo iram proderet, igiturque facile intelligi potuit; *meram* hanc adulationem piscatoris esse. Neque tamen hoc sensit Domitianus, siquidem et absurdissima quaeque vera putavit etc. Hanc explicandi rationem primum probat cl. R., mox novandi studio abreptus, sua qualicumque sententia et in hunc modum locum capi posse putat: *Omnia usque ad nihil est* etc., sunt verba piscatoris: „*Ipse piscis capi voluit*, quid manifestius? Et *tamen* miror *cristas illi* surrexisse, quasi noluerit capi.“ Haec prolixas aliena. Quo enim consilio piscator adjecterit: et
tamen

tamen illi surgebant cristae, quae facile Domitiano suspicionem injicere potuerunt, putidam hanc adulationem esse. Alii pejus etiam interpretantur, quos non moramur.

v. 90. 91.

— nec civis erat, qui libera posset

Verba animi proferre.

Verba animi Juvenalem scripsisse vix sibi persuaderi monet cl. R. Quare conjicit: *animo pro animi* aut *sensa pro-verba*. Frustra. Verba animi aliquis proferat, qui dicit, quid sentiat, sine ulla simulatione. Et nos dicimus: die Sprache des Herzens reden.

v. 92—95.

Sic multas hiemes, atque octogesima vidit
Solstitia, his armis illa quoque tutus in aula.
Proximus ejusdem properabat Acilius aevi
Cum juvene, indigno, quem mors tam saeva
maneret.

Ita haec distinguenda; ut verba *his armis* — *in aula* cum praecedentibus jungantur, non ut in Rupertiana editione, ubi, puncto posito post *solstitia*, cum sequentibus connectuntur. Hunc Acilium R. putat patrem Acilii Glabrionis esse, juvenis clarissimi et virtutibus ornatissimi, qui, ut Domitiani saevitiam effugeret, Bruti exemplo stoliditatem simulasse et cum feris pugnasse dicatur. Laudat Sueton. Domit. 10. et Plinii Ep. 1, 15, 6. Sed omnia haec nullo historiae testimonio nituntur; nec Acilius ille, cujus mentionem

facit Suetonius, idem est, quem laudat Plinius, siquidem ille interfectus est a Domitiano, epistola Plinii vero scripta sub Traiano.

Sat. 5, 10, 11.

Tam jejuna fames? quum possis honestius, illic
Et tremere, et fordes farris mordere canini?

Haec est plurimorum librorum lectio, quam corruptam esse, omnes fere consentiunt, nam secunda syllaba *quum possis* producitur. Hinc vario modo medellam afferre studuere, parum felici successu. Novissime cl. R. emendabat: *quum pol sit*, quod in contextum recepit. Non inepta haec emendatio, sed vide, an ego leniorem medicinam adhibuerim, verbis transponendis pro *quum possis* legens *possis quum*. Hoc modo admittitur hiatus, qui maxime frequentatur Juvenali. Cf. Rupert. ad Sat. 1, 150. Judicent sagaciores.

74, 75.

Vis tu consuetis audax conviva canistris
Impleri, panisque tui novisse colorem?

Loquendi formam *vis tu*, quae in vitii suspicionem venit Ferrario et Plathnero, egregie illustrat magnus Gronovius ad Senecam de ira 3, 38, multis exemplis allatis, nec nostro loco omisso. Non interrogantis modo hoc *vis tu* est, sed et jubentis. Cf. et Bentley ad Hor. Sat. 2, 6, 92.

Sat. 6, 29.

Dic, qua Tisiphone, quibus exagitare colubris.

Rupert. v. c. ex paucis admodum mss. recepit *exagitere*; nollem factum; Saepissime Indicativus hoc modo usurpatur. Passim hoc demonstratum a viris doctis. Cf. Terent. Eunuch. 3, 3, 23.

Aut dicat, quid vult, aut molesta ne fiet.
Cf. ibi Donatum.

38—40.

Sed placet Urfidio lex Julia: tollere dulcem
Cogitat heredem cariturus turture magno,
Mullorumque jubis, et captatore macello.
Apprime ad rem epigramma apud Burmannum Anthol. Tom. I. pag. 685.

Cogitat Urfidius, sibi dote jugare puellam,
Ut placeat domino, cogitat Urfidius.
Cogitat Urfidius, heredem tollere parvum,
Ut placeat domino, cogitat Urfidius.
Cogitat Urfidius, domino quacunque placere
Virgine vel puero, quam sapit Urfidius!

51.

Quarum non timeat oscula pater.

Cl. Rupert. putat, patrem oscula filiae timere ob pestiferum halitum et corpus tabidum libidinibusque enervatum, vel quia oscula filiae non magis casta fuissent, quam quae patri data essent a Myrrha, Ovid. Met. 10, 344. seqq. Sed haec postrema prorsus aliena. Recte, puto, locum cepit Burmannus ad Petron. 9. de fellatione. In hunc modum idem accipit quoque Sat. 10, 238.

— tantum artificis valet halitus oris.

et Wouweren Sat. 10, 233.

— quot longa viros exorbeat uno

Maura die.

Male hic, ut mihi quidem videtur.

92. 93.

Tyrrhenos igitur fluctus, lateque fonantem

Pertulit Ionium constanti pectore.

Latinos in marium nominibus semper adhibere neutrum, igiturque fortasse legendum esse *sonorum* pro *sonantem* observat magnus Bentlejus ad Hor. Epod. 10, 19. At non hic unicus locus est, ubi masculinum invenitur, quod videtur putasse vir summus, sed ita etiam Aegaeus masc. gen. Claudian in Eutrop. Lib. 2, 333.

quorumque profundam

Ingluviem non Aegaeus, non alta Propontis,

Non freta longinquis Maeotia piscibus aequent.

115. seqq.

Dormire virum quum senferat uxor,

Ausa Palatino tegetem praeferre cubili,

Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos,

Linquebat comite ancilla non amplius una.

Salebrosa oratio, ex qua nullus exitus. Cl. R. post cubili suo more inserere vult copulam, ut *sumere* perdeat ab *ausa*. At ne sic quidem omnia expedita, *linquebat* enim ad *virum* v. 116, referre durissimum est.

Corruptum est verbum *linquebat*, pro quo scribendum: *Inde ibat*. *Sumere* est Infinit., quem historicum dicunt; et verba hoc modo construenda: Quum virum dormire senferat uxor, quae ausa est praeferre etc. — sumpsit cucullos — inde ibat etc. Deest copula post cucullos, quod usitatum esse Juvenali jam demonstravimus. Si vero aegre careas copula, pro *linquebat* fortasse scribendum: *atque ibat*. Quamquam illud magis placet.

162. seqq.

Sit formosa, decens, dives, secunda, vetustos

Porticibus disponat avos, intactior omni

Crinibus effusis bellum dirimente Sabina.

Pro *intactior* emendavit Marklandus ad Statii Sylvas 2, 3, 73. *sit castior*, quia de Sabinis jam maritis id dici nequeat, et scholias tes exponat: *sit castior* Sabinis; hunc veram lectionem servasse. Sed bene vulgatam defendit Schraderus ad Musaeum pag. 204. 205. *Intactior* Sabina est non tacta ab alio, quam a viro suo. Cf. Schrader, Statium Sylv. 3, 5, 6., ubi idem loquendi usus.

172 — 175.

Parce, precor Paeon, et tu depone sagittas,

Nil pueri faciunt, ipsam configite matrem!

Amphion clamat; sed Paeon contrahit arcum.

Egregius profecto locus, ubi subita sententiarum conversio, dum Amphionem loquentem inducit poeta, lectorem mirum in modum afficit, ut eum in optima

Juvenalis esse statuum. Mallem igitur Interpretes eum intactum reliquissent. Hi vero, elegantem loquendi rationem non intelligentes, lectionem optime se habentem sollicitavere. Grangacus pronomen *tu* refert ad Dianam, quam rationem durissimam esse, quum neque antea, nec post ulla ejus mentio fiat, recte pronuntiavit Rupertius. Graevius apud Henninium: „Quis ille alter, quem invocat cum Paeane, petitque, ut cum illo sagittas ponat? Vides hic mendam esse insignem, quam tolles, si mecum scripseris, ut Juvenalem scripseris, persuasissimum habeo:

Parce precor Paeon et tu Dea pone sagittas.

Tu Diana et Apollo recondite vestra tela, quibus Nioben conficitis.“

Haec Graevii conjecturam, elegantem sane si correctione opus esset, reposuere Henninius et Rupertius. Sed nullus locum recte intellexit. *Tu* non referendum ad Dianam, sed ad Apollinem, qui praecedit. In his et similibus pronomen *Tu* abundat, quod loquendi genus illustrat praestantissimus Bentlejus ad Hor. Car. 1, 9, 16.

Nec dulcis amores

Sperne puer, neque tu choreas.

ubi virum summum Jul. Scaligerum offendit pronomen *tu*. Sed Bentlejus apud laudat Senec. Herc. Jur. 12, 46.

Per sancta generis sacra, per jus nominis
Utrumque nostri, sive me altorem vocas
Sed tu parentem,

Huic exemplo a Bentlejo allato, adde: Lucan. 2, 638.

— — — nec Pharnacis arma relinquo,
Admoneo, nec tu populos utraque vagantes
Armenia, Pontique feras per littora gentes,
Rhipaeasque manus, et quas tenet aequore
denso

Pigra palus, Scythici patiens Maeotica plauftri.
ubi nihil doctissimi editores Oudendorpius et Burmannus. Cf. et Nostrum Sat. 11, 32. Apollinem autem dum alloquitur, intelligit etiam Dianam, quae una cum illo opus perfecit. Et in his nemo haerebit, qui in memoriam venit illius tantopere decantati Virgiliani Aen. 9, 525.

Vos, o Calliope, precor adspirate canenti.
et Siliani 3, 222.

Prodite, Calliope etc.

ubi vid. doctissimos Interpretes Heinsum et Drakenhorch., qui multa similia habent. Cf. et Hom. Ilias 7, 284.

Ἰδαί, "Ἐμπορὶ τὰυτὰ κελύστες μὲθ' ἴσασθαι.

Mutatio numeri autem in *parce*, *depone* et *conspicite* multis exemplis probari posset, nisi id jam paene ad fastidium docuissent Critici. Cf. Burmannum ad Virg. Aen. 2, 32.

196. seqq.

— — Quod enim non excitet inguen
Vox blanda, et nequam? digitos haber. Ut
tamen omnes

Subsidant pennae; dicas haec mollius Haemo
 Quamquam et Carpophoro: facies tua compu-
 tat annos.

Corrupta haec esse, nemo negabit. Cl. R. legere
 vult: *et tamen*. Tu mecum scribe *Attamen pro ut ta-*
men, et sana fateberis omnia.

474. 475.

Et pretium curae penitus cognoscere toto
 Quid faciant agentque die.

Multi msl. et edit. habent: *Est operae pretium*, quod
 praefert Schurzheischius, qui tamen legendum statuit:
Est operae, curas penitus cognoscere. Bene servavit
 cl. R. vulgatam lectionem, quae rarior est, sed nul-
 lum attulit exemplum similis loquendi generis; ne
 igitur in posterum quis exoriatur, qui in vulgata non
 acquiescendum esse putet, plane simile exemplum
 afferamus Plinii Epist. 8, 6: „Postea mihi visum est
 pretium curae, ipsum senatus consultum quaerere;“
 ubi etiam Codex habet: *operae pretium* et alius *pre-*
tium operae, quod nimis cupide arripuit Cortius. Bene
 revocavit vulgatam cl. Gierig, sed et hic sine exemplo.

6. 555. 556.

quoniam Delphis oracula cessant,

Et genus humanum damnat caligo futuri.

Valde in his explicandis sudant Interpretes, et cl. R.
 putat scribendum *cruciat*, vel *vexat*, vel aliud quid,
 quod magis congruat. Sed locus sanus est: *caligo fu-*
turi damnat humanum genus, i. e., efficit, ut homines

saepe infelices sint, saepius in perniciem eos prae-
 cipites dat, quia futura nesciunt. Ita explico quoque
 locum vexatissimum Virg. Aen. 12, 727.

Quem damnet labor, et quo vergat pondere
 letum.

495.

Altera laevum

Extendit, pectitque comas, et volvit in orbem,
Laevum exponit cl. R., a sinistra parte; sed dubitari
 potest, an hoc usus loquendi ferat. Unum exem-
 plum scio, ubi *laevum* ita usurpatum videtur, Valer.
 Flaccus 1, 156.

Talia cantanti laevum Jovis armiger aethra
 Advenit.

Igitur amplius cogitandum censeo.

v. 501.

— tanta est quaerendi cura decoris,

In uno msl. est: *Tanti anquirendi est cura decoris*, quod
 probat cl. R., anquirere enim esse circum circa, ubi-
 vis quaerere. Idem significare, cognoscere in ju-
 dicio, quae notio h. l. aptissima sit. Malit tamen
 legere *Tanta anquirendi*, vel *inquirendi cura*, vel *est*
cura decoris. Sed vulgata non est sollicitanda. *Quae-*
rere saepissime est *cum cura, magno labore, studio, quae-*
rere. Vide, quos laudat Burman. ad Petron. Cap. 19.

582. seqq.

Si mediocris erit: spatium lustrabit utrimque

Metarum, et fortes ducet, frontemque ma-
numque

Praebeat vati crebrum poppysma roganti.

Longum est, omnes interpretum hariolationes de ver-
bis: *crebrum poppysma roganti* enarrare. Cl. R. pu-
tat: poetam facete depinxisse hariolos Zigeunis no-
stris similes, quorum mos fuerit per (σ. κατὰ) *cre-
brum poppysma*, vel crebris poppysmis s. basiis jac-
tatis, *rogare*, mendicare, blandiri, et ad benevolen-
tiam homines artisque suae usum allicere, vel hono-
ris ac venerationis signum dare. In verbis poetae
tamen mendum esse suspicatur, et corrigit: *crebrum
ad poppysma roganti*. Mihi omnia sana videntur et
sensus hic: pauperes mulieres ad vates eunt, qui con-
tenti sunt et esse debent, si sibi mercedis loco basia
jactentur. Colligo id maxime e loco Martialis Ep.
Lib. 1, 77, 13. 14.

Illic aera sonant: ad circum pulpita nostra,
Et steriles cathedras, basia sola crepant.

656.

Mane Clytaemnestram nullus non vicus habebit.
Nullus interpretum ante cl. R. hic haesit, unde vides,
quanta incuria saepius suum scriptorem tractaverint,
nam significatio vocis *mane* h. l. non tam facilis et
obvia est. Cl. R. igitur importunam hanc vocem
ait, semperque, quoties locum legerit, se offendisse.
Mox corrigit: *Paene*, quod frigidissimum est. Locum
sanum facile probabo, sed audi, quomodo explican-
dus sit: Dixerat paulo ante: Talem mulierem ferri

non posse, quae computaret et scelus ingens sanz
faceret, i. e., nullo affectu animi impulsa, nulla
omnino re, quae iudicium et deliberationem tolleret.
Jam addit: Mane Clytaemnestram nullus non vicus
habebit, i. e., vel mane, ubi tamen non ebriae sunt
mulieres et omnia certa deliberatione agere possunt,
tanta scelera, quantum Clytemnestra, faciunt. Rara
haec vocis *mane* significatio, sed plane ita est apud
Martialem Lib. 11. Ep. 17.

Non omnis nostri nocturna est pagina libri

Invenies et quod mane, Sabine, legas.

Nescio, an huc trahendus sit Mart. 10, 48, 21. 22.

Accedent sine felle joci, nec mane timenda

Libertas, et nil, quod tacuisse velis.

Sat. 7, 159.

Quod laeva in parte mamillae

Nil salit Arcadico juveni.

Fortasse legendum *papillae* collato Plin. 11, 37. putat
R., et ita revera nostrum locum laudat Fulgentius pag.
81. ed. Muncker: „Unde et Juvenalis ait:

Si laeva parte papillae,

Nil salit Arcadico juveni.

Sed memoriter laudabat locum, ut puto.

186. 187.

Hoc inter sumtus festertia Quintiliano

Ut multum, duo sufficient.

Explicat R., duo festertia abunde sufficere putant
vel clarissimo rhetori. Vix satis cepit vim locutionis

ut multum, quam sine dubio ita accipiebat: quasi hoc multum esset, sed ut multum significat summum, hochestens. Plena locutio est: ut multum dicam. Eodem modo Martialis, 10, 11, 6.

Donavi tamen, inquis, amico millia quinque

Et lotam, ut multum, terque quaterque togam.

Confer ibi Gronovium.

Sat. 8, 209. 210.

Ergo ignominiam graviolem pertulit omni

Vulnere, cum Graccho iussus pugnare secutor.

Nugantur multi interpretes in hoc loco, quem rite explicavit cl. R. Gladiatores enim turpe putabant, cum deteriore comparari, id quod liquide docet Seneca de provident. 3. Ignominiam iudicat gladiator, cum inferiore componi: et scit, eum sine gloria vinci, qui sine periculo vincitur.

Sat. 9, 48 — 53.

Vos humili affeculae, vos indulgebitis unquam
Cultori, jam nec morbo donare parati?

En, cui tu viridem umbellam, cui succina
mittas

Grandia, natalis quoties redit, aut madidum
ver

Incipit, et strata positus, longaque cathedra

Munera femineis tractas secreta Kalendis.

Cui haec verba tribuenda sint, Naevolone, an poetae, dubitari potest. Rupertius v. 48. 49. tribuit poetae, ut sint exclamatio jam non mirantis, ejusmodi homi-

nes clientibus nihil dare, quum ne amatores quidem quicquam accipiant. Hoc et mihi verisimillimum videtur. Morbus est inveteratus affectus et cupiditas; cf. de hac voce egregie disputantem Joh. Fred. Gronovium ad Senecam de benef. 1, 14., tum de impura libidine dicitur, cf. Mitscherlich. v. c. ad Horat. Car. Lib. 1, 37, 9. Vers. 50 — 53. poetae verba esse statuit Rupertius, quod mihi secus videtur. Nimirum abrupta foret oratio et hiulca, si hi versus alii tribuerentur, quam v. 54. seqq. quos tamen Naevolo adscribendos esse negari haud potest. Inde a versu 50. igitur Naevolam loqui puto hoc sensu: Hic Virro postulat, ut sibi mittantur etc. Sed vitium adhuc inest in voce tractas. Britannicus et Grangaeus emendarunt tractat, quod et sibi in mentem venisse testatur Rupertius, malit tamen: ut strata positus longaque cathedra munera tractet, quod explicat: manibus pertractet, dulcedine eorum taliumque deliciarum captus. Neutrum placet. Vide, an ego rem perfecerim pro tractas scribens tradas, h. s., postulat, ut calendis femineis venias juxtaque eum in cathedra sedens tradas munera secreta.

Sat. 10, 15 — 18.

Temporibus diris igitur, jussuque Neronis
Longinum, et magnos Senecae praedivitis hor-
tos

Claudit, et egregias Lateranorum obsidet aedes
Tota cohors.

Longinum clausit dure dictum esse, vult cl. R., quare scribendum conjicit: *Longini*. Sed vulgatum jam bene defensionem dedit et explicavit Burmannus secundus ad Propert. Lib. 1. Ele. 1, 24., cujus verba hic apponere non alienum erit. „Amant veteres unum tantum verbum ponere, licet duas res diversas memorent, alterumque ex sensu supplendum omittere, ut saepe a viris doctis observatum est: quem loquendi modum multis Graecorum et Latinorum exemplis illustravit D'Orville ad Chariton, pag. 395. et seqq. Patruus meus ad Claudian Lib. 2. de Conf. Stil. 16. Vide, quae notavi ad Lotich. Lib. 1, 2, 9., et adde in signe ejusmodi *βραχυλογίας* exemplum in loco Juvenalis 10, 16.

— jussuque Neronis

Longinum et magnos Senecae praedivitis hortos
Clausit.

ubi supplendum est, Longinum mori coëgit et hortos Senecae clausit.“

148 — 150.

— — — hic est, quem non capit Africa
Mauro
Percussa Oceano, Niloque admota tepenti
Rursus ad Aethiopum populos, altosque ele-
phantos.

Hi versus multum negotii fecerunt interpretibus, qui primum laborant in distinctione. Henninius cum aliis punctum ponit post *tepenti*, et, sublata distinctione

post *elephantos*, colon post Hispania. Rupertius distinxit, ut nos itidem fecimus, et bene quidem, nam in illa distinctione constructionem turbat vox *imperiiis*. Tum pro *altos* habent nonnulli codices *alios*, et Plathnerus conjecit *albos*, quod probat cl. Jacobsius. Maxima vero difficultas esse videtur in voce *rursus*, inde R. conjecit *prorsus*, et Jacobsius *furvos*. Cave credas. Similis locus est Manili. Astron. Lib. 4, 596 — 602., quem Juvenali ante oculos fuisse puto:

Ipse natat tellus pelagi lustrata corona
Cingentis medium liquidis amplexibus orbem
Inque sinus pontum recipit, qui vespere ab atro
Admissus, dextra Numidas Libyamque calen-
tem,

Adluit et magnae quondam Carthaginis arces.
Litoraque in Syrtes revocans sinuata vadofas
Rursus usque ad Nilum directis fluctibus exit.

Apud Manilium quidem adjectum est verbum *exit*, et apud Nostrum desideratur verbum. Sed ex verbo *admota* assumendum est *extensa*. Talia non inusitata; cf. Perizon. ad Sanct. 4, 8. Tum desideratur copula, de quo supra dixi. Jam sensus: Ne Africa quidem sufficiebat Hannibali, quamvis maxima sit. Adluitur Oceano Mauro, extenditur usque ad Nilum, praeterea ad Aethiopiam, ubi magni elephantum sunt. Magni Africae elephantum memorantur eidem Manilio 4, 667.

Et vastos elephantos habet, saevosque leones.

quamquam Bentlejus hunc versum spurium esse iudicat. Nescio, quam vere.

166. 167.

— I demens, et faevas curre per Alpes,

Ut pueris placeas et declamatio fias.

Codex Schurzfleischii: O demens, i, faevas etc., et Burmannus secundus ad Anthol. lat. Tom. 1. pag. 510. corrigi:

I demens, i, faevas etc.
quod impense placet

176—178.

— — — — — credimus altos

Defecisse amnes, epotaque flumina Medo

Prandente, et madidis cantat quae Sosstratus
alis.

Sosstratus quis fuerit, ignoramus, malus an bonus poeta. Qua re nec quid madidae alae sibi velint interpretes cognitum habent. Nonnulli accipiunt de ebrietate et furore poetarum, alii de sudore recitantium. Sed madidae alae sunt potius, quibus tendere non potest in altos nubium tractus (Hor. Car. 4, 2, 27.), quia nimis aqua premuntur, quae volatum impedit, igiturque Sosstratum malum fuisse poetam, certissime colligi posse puto.

183.

Mitius id sane, quod non et stigmatum dignum
Credidit,

Sed

Sed Herodotus narrat, hoc revera factum esse, idque Juvenali ignotum esse haud potuit. Cl. R. igitur corrigi:

Mitius id sane, quam quod vel stigmatum etc.

Vide an melius mihi cesserit. Lego:

Mitius id sane quandoque et stigmatum etc.

193. seqq.

Pendientesque genas, et tales aspice rugas

Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca saltus,

In vetula scalpit jam mater simia bucca,

Heinsius conjiciebat:

— — et aniles aspice rugas,

probante Burmanno secundo ad Anthol. lat. Tom. 1. pag. 516. Non opus.

323. seqq.

Sed casto quid forma nocet? quid profuit immo
Hippolyto grave propositum? quid Bellerophonti?

Erubuit nempe haec, ceu fastidita, repulsa,
Nec Stheneboea minus, quam Cressa, excaudit, et se

Concussere ambae.

Non concoquere potuit Stadenfis editor haec, quod bene interpretes intelligunt de Phaedra. Durilliam pronuntiat esse hanc rationem, quum nulla ejus antea mentio facta sit. Mox corrigi:

Erubuit nam Phaedra, ut fastidita, repulsa etc.

Sed apage ejusmodi conjecturam, qui, quaeso, librarii haec tali modo corrumpere potuerunt. Ad haec facile ex sequentibus assumi potest *Cressa*. Talis constructio non inusitata est et saepius multo duriores inveniuntur. Vide ling. lat. peritissimum Job. Fred. Gronovium in observ. Lib. 4, 4. ad Statium Theb. 1, 112. et ad Livium 30, 7.

357—362.

Fortem pofce animum, mortis terrore carentem,

Qui spatium vitae extremum inter munera ponat
Naturae, qui ferre queat quoscunque labores,

Nesciat irasci, cupiat nihil, et potiores

Herculis aerumnas credat saevosque labores,

Et Venere, et coenis et pluma Sardanapali.

Verf. 360. et 361. desiderantur in nonnullis codicibus, ideoque eos Schurzleischius una cum verf. 362. ejicere voluit ob tautologiam: *qui ferre queat quoscunque labores et qui potiores Herculis aerumnas credat saevosque labores*. Fortasse etiam displicebat ingratum *επιεικέλευτον*, qualia etiam improbare videtur Persius Sat. 1, 92. et Bentley ad Hor. Car. 1, 34, 5., sed multa similia habet Schraderus ad Musaeum pag. 140., quem vide. Tautologia vero ejusmodi est, ut facile ferri possit. Praeterea aliud restat, cur versus hos adulterinos esse concedere vix possim; hemistichion ex verf. 360. jam laudatur a Macrobio Somn. Scip. 1, 8. „Passiones ignorare, non vincere, ut *nesciat irasci, cupiat nihil*. \

Sat. 11, 5. seqq.

— nam dum valida, ac juvenilia membra
Sufficiunt galeae, dumque ardens sanguine,
fertur,

Non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno,

Scripturus leges et regia verba lanistae.

Ullum esse in his sensum, nisi pro *ardens* scribatur *ardent*, negant Rutgers, Rigaltius et cl. R., igiturque haec emendatio in contextum recepta. Sed mihi vel optimus sensus effici videtur, modo interpungatur, ut feci, non ut vulgo:

— — dumque ardens sanguine fertur.

Verba construe in hunc modum: Dum valida ac juvenilia membra Rutili sufficiunt galeae, dumque Rutilus ardens sanguine est, fertur. Quid in his est, quod jure culpari possit? Vetus lectio igitur in suam sedem restituenda.

Sat. 12, 43. 44.

Ille nec argentum dubitabat mittere, lanceas
Parthenio factas.

Parthenius hic quis fuerit, aliunde non constat. Esse caelatoris nomen narrat vetus scholiastes, quod unde habeat ignoramus; fortasse id tantum collegit ex hoc loco. Neque injuria. Saepius enim apud poetas homines memorantur, quorum nulla mentio apud historicos aliosque scriptores. Grangaenus tradit esse sculptorem, de quo Plinius plura. Sed neque cl. R.,

neque ego, quamvis curiose quaerens, locum Plinii invenire potui, ut jam verear, ne hoc Grangaeo venerit per portam eburneam. Cl. R. igitur corrigere vult *Partheniae*. „Nam, inquit, Samos ins. et urbs primum appellata *Παρθενια* et nota sunt vasa Samia.“ Praeterea in vulgata duram esse ellipsin praepositionis. Sed, ut jam dixi, Parthenius caelator est nobis ignotus, et quid sibi velit cl. R. cum his, duram esse ellipsin praepositionis, aut non intelligo, aut valde erravit vir doctus. *Parthenio* est Dativus; haec constructio vel tironibus notissima et cl. R. ipse de ea differuit ad Sat. 3, 90. seqq.

Sat. 12, 52. 53.

Jactatur rerum utilium pars maxima: sed nec
Damna levant,

Perpicua hic sunt omnia, recteque exposita a cl. R., qui tamen mox, corrigendi cupiditate abreptus, mira haec profert: „*Praestiterit sed nec damna juvant*, na jactura quidem bonorum prodest, quidquam proficit. Dura est ellipsis (navem), sine qua vulgaris lectio expediti haud potest.“ Vix digna haec, quae refutentur. Unum tamen exemplum addam, ubi *levant* plane ut in nostro loco adhibetur. Virg. Aen. 1, 149. 150.

— — — — — levat ipse tridenti,

Et vastas aperit fyrtes, et temperat aequor.

Sat. 12, 53. seqq.

— — — tunc, adversis urgentibus illuc

Decidit, ut malum ferro summitteret, ac se

Explicat angustum, discriminis ultima quando
Praesidia afferimus, navem factura minorem.

Verba transcripsi, ut distincta exhibet Rupertiana editio. Pro *decidit* in paucis admodum mss. et edit. est *recidit*, quod R. recepit, *decidere* enim hic non congruere. At *decidere* significat cadere ex altiore loco et pejorem sortem accipere, ut jam bene contra Ernestium monuit Oudendorpius ad Sueton. Claudium 9. Apte laudat Plin. Ep. 4, 11. „Nunc eo decidit, ut exsul de senatore, rhetor de oratore fieret.“ In sequentibus non bene procedere videtur constructio. Ego me sic expedito: *Decidit* Praefens est, quamquam sequitur Imperfectum *summitteret*, cf. Corte ad Salust. Catil. 44. Pro *ac se* cum nonnullis scribendum *hoc se*, puncto posito post *summitteret*. Cetera bene distinxit Marshall: Totus locus igitur h. m. legi et distinguere debet.

— — — tunc, adversis urgentibus illuc

Decidit, ut malum ferro summitteret. Hoc se
Explicat angustum: discriminis ultima, quando
Praesidia afferimus navem factura minorem.

quod Marshall explicat: summum adest periculum, quum remedia adhibemus, quae navem minorem faciunt. Aliam viam ingreditur cl. Jacobs, qui postrema legit et interpungit:

Hoc se

Explicat angustum discriminis, ultima quando
Praesidia afferimus etc.

quod exponit: „ In eo apparet summum discriminis, quando quis sponte pericula auget malum succidens, et praecipitans, navemque adeo ea parte privans, sine qua alias ne navigari quidem posse videtur.“ Sed *angustum discriminis* mihi non latinum videtur.

Sat. 13, 40. 41.

— — tunc, quum virguncula Juno,
Et privatus adhuc Idaeis Jupiter antris.

Vocem *privatus* corruptam esse statuunt Burmannus primus et secundus ad Propert. 3, 1, 27., quorum ille coniecit: *Et vagiret adhuc* hic autem *nutritus* vel *lactatus*, fortasse quia Jovem puerulum adhuc in Idaeis antris vix *privatum* dici potuisse putabant. Sed hanc vocem non nimis premendam esse puto; nil dicere voluit poeta, nisi Jovem nondum regnasse.

v. 42--45.

Nulla super nubes convivia Coelicolarum,

Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis uxor

Ad cyathos, et jam siccato nectare tergens

Brachia Vulcanus Liparaea nigra taberna.

Pro *et jam* mavult cl. R. *nec jam* vel potius *aut jam*. Et sane si verum est, quod docere studet Bentlejus ad Hor. Epod. 16, 6. et Sern. Lib. 1, 6, 68., post *neque* disjunctivas particulas *aut*, *ve* etc., negandi vim habere, nullo modo autem *et*, *ac*, *que*, de emendatione cogitandum. Plures vero adversarii Bentleji hac in re exorti sunt, quamquam cum eo facit Rühnkenuus ad Vellej. 2, 45. omnes locos, quos adver-

sarii contra Bentlejum protulissent, mendosos pronuntians. Horum tamen numerum majorem esse, quam ut emendando removeri possent, nuper demonstravit Praeceptor noster, summus Wolfius, quem vide acute pro more suo de his disputantem ad Tacit. Ann. 1, 33. Mox in iis, quae sequuntur, mendum esse puto, ea certe, quae interpretes attulere, nauci non sunt. Ipse nihil, quod satisfaciat, extundere potui. Quid dicamus vero de conjectura cl. R., qui pro *tergens* legere vult *tendens*, quod explicat: *tendens* brachia nigra, quum pocula porrigeret. Sed quomodo Vulcanus pocula porrigere potuit siccato nectare?

64--66.

Egregium sanctumque virum si cerno, bimem-
bri

Hoc monstrum puero, aut miranti sub aratro
Piscibus inventis, et fetae comparo mulae.

Magna lectionis diversitas in *miranti*, pro quo multi libri habent *mirandis*. Quod posui recepit Rupertius, et alteri praefendum est. Nescio tamen, quomodo displiceat *mirans aratrum*, et praeclaram puto conjecturam Gatakeri ad Mar. Aur. p. 243. pro *miranti* legentis *liranti*.

v. 70.

— — tanquam in mare fluxerit amnis

Gurgitibus miris, et lactis vortice torrens.

Gurgites miri sunt inusitati, qui hominibus admirationem timoremque injiciunt. Non opus igitur con-

jecturis Schraderi *niveis* vel *nigris* et Jacobssii v. cl. *rubris* substituentis.

v. 129—131.

Quandoquidem accepto claudenda est janua
damno,

Et majore domus gemitu, majore tumultu

Planguntur nummi, quam funera.

Male sibi respondent *claudenda est et planguntur scribendum planguntur*. Jacobs. "Quid audio? *Quandoquidem planguntur*? Scire velim, ex quam grammatica *quandoquidem* construatur cum Imperativo. Nusquam hercle, nusquam, ejusmodi constructio inveniatur. Neque haec ipsa forma Imperativi in *tor* fere in usu est, nisi in legibus ferendis testamentive condendis, nec temere scriptori obtrudenda. Et quid est in vulgata, quod in cujusquam reprehensionem incurrat? Dicit Juvenalis: Nimirum necesse est, ut janua claudatur damno accepto: εἰς ἄνοιαν; haec. quibus, quae sequuntur, vel optime respondent.

v. 204. 205.

— — — et tamen omnem

Vocem adyti dignam templo, veramque probavit.

Sensus est: Poenas dans probavit Vocem adyti, i. e. oraculum ita fuisse, ut expectari par est, ut e templo mitti debet. Non opus est igitur conjectura Jacobssii v. c. *Phoebō pro templo*.

Sat. 14, 18.

qui gaudet acerbo

Plagarum strepitu.

Broukhuius ad Tibull. 4, 1, 59. legit *plagarum crepitu*. *Crepare enim* esse verbum proprium in verberibus. Sed paucis locis id confici nequit, et in loco Ciceronis Verrin. 5, 62., quem laudat, duo Codices habent *strepitus* teste J. Gronov. ad Gell. 10, 3.

Sat. 15, 24. 25.

minimum qui

De Corcyraea temetum duxerat urna.

Schraderus corrigit *temoti*. Recte dicit Rupertius idemque et sibi in mentem venisse. Hoc mihi secus videtur. Non semper talia cum Genitivo construuntur, sed habent saepius Nominativum vel Accusativum, prout constructio requirat; v. c. *multum* Virg. Aen. 3, 348.

Et multum lacrimas verba inter singula fundit.

Ita defendit Ducker *quantum fides* pro *quantum fidei* apud Liv. 1, 16. Eodem modo saepius construuntur *fatis et affatim*, cf. Oudendorp. ad Appulejum pag. 61. et 76. *Tantum lacrimas* est etiam Propert. 2, 16, 7. ed. Burm. Quidni igitur *minimum temetum* dixerit Juvenalis?

Sat. 15, 103. 104.

— Quisnam hominum veniam dare quisve
deorum,

Viribus abnuerit dira atque immania passis.

Pro *viribus* in multis editionibus est *urbibus*, sed bene se habet *viribus*, quod recte explicant: *virilibus animis*, vel *viris fortibus*. Duram esse hanc rationem et tantum ferendam in poeta lyrico, pronuntiat cl. R. Putat igitur, poetam fortasse scripsisse: *Civibus* vel *Fortibus* vel *Talibus*. Sed eodem modo haec Satira v. 160.

— — — — — parcit

Cognatis maculis similis fera,

i. e. ferae, quae easdem maculas habet, quod, si quid iudico, nostro loco simillimum est.

Satira 16.

Vetus Scholion jam testatur, multos fuisse, qui hanc satiram Juvenali abdicarent. Recentioris temporis critici, quod expectandum erat, diversas sententias sequuntur in re, quae ad liquidum perducere non poterit. Desunt enim argumenta ex historia petita, quae sane in ejusmodi quaestione dijudicanda, maximam vim habent. Si ad totius orationis genus respexeris, nihil fere inveneris, quod valeat ad persuadendum. Neque tamen facile adduci poterit, ut credam, hanc Satiram Juvenalis esse; quippe in tractatione summae inest, quod displiceat et a Nostri consuetudine alienum videatur. Juvenalis, si talem materiam tractare voluisset, haud dubie de commodis militum copiosius disputasset. Sed hic auctor quam jejune versatus est in suo argumento tractando. Promittit loqui de commodis communibus militum, sed loquitur tantum de uno. Quae cl. R. profert ad auctoritatem hujus satirae elevandam, insulsam tautolo-

giam esse in primis versibus, nullam vim habent. Videamus totum locum.

Quis numerare queat felicitis praemia, Galle
Militiae? Nam si subeuntur prospera castra
Meavidum excipiat tironem porta secundo
Sidere. plus etenim fati valet hora benigni,

Quam si nos Veneris commendet epistola Marti.

In his eandem notionem quater expressam esse: *felicitis militiae, prospera castra, secundo sidere, fati benigni*. At his nemo offendetur, qui meminerit *castra* saepius dici pro ipsa expeditione, cf. Oudendorp. ad Lucan. 1, 374. Si expeditio prospera est, opto, ut ego quoque secundo omnia ejus particeps sim. Expeditio enim bene cedere potest, et tamen singuli homines possunt esse infelices.

v. 20. seqq.

Tota cohors tamen est inimica, omnesque manipli

Consensu magno efficiunt, curabilis ut fit

Vindicta et gravior, quam injuria.

Magna hic est diversitas lectionis et interpretatio difficillima. Pro *efficiunt* multi libri habent *efficiunt*, et pro *curabilis curabitis*. Tum haec vel militum increpantium verba esse volunt, vel ipsius poetae. Sed militibus haec tribuere mihi ineptum videtur; poetae vero satis commode tribui possunt. Nescio tamen, quomodo magis altera lectio placeat, quam cl. R. exponit: *Efficiunt*, ut sit vindicta curanda, i. e., me-

monda. Equidem accipio *curabilis* significatione activa. Efficiunt, ut vindicta certe te curet, i. e., faciat, ne in posterum audeas milites accusare, te doceat omnes injurias militum patienter ferre. Adjectiva in *bilis* saepissime habere significationem activam cunctis docuere Critici. Mox post *Vindicta* inducenda est copula, quae in multis libris deest.

445 — 457.

— — Jam facundo ponente lacernas
Caedicio et Fusco jam micturiente, parati
Digredimur.

Diu hic locus torfit interpretes, quorum nemo verum vidit. Juvenalis aperte dicit: Saepius si jam in eo est, ut nostrae lites dijudicentur, si oratores se jam ad dicendum parent, aliquid sit, quo judicium differtur. Hoc ita expressit. Si facundus Caedicius jam ponit lacernas, ut in toga orationem suam habeat. Lacernae enim togis superinduebantur, cf. Mart. 8, 28., et toga inducti esse debebant dicturi, cf. Plin. Ep. 2, 3. et 4, 2.

Fuscus jam micturit, quia mox dicturus est, et igitur aliquandiu hoc facere non potest. Sed saepius, si haec omnia sunt et parati sumus ad haec audienda et nos defendendos, infecta re digredi coacti sumus.